

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.iер.ro). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.iер.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA SOARE ȘI ALȚII ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 24329/02)

Hotărâre

Strasbourg

22 februarie 2011

Hotărârea a devenit definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza Soare și alții împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, Luis López Guerra, Ann Power, *judecători*, și Marialena Tsirli, *grefier adjunct de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 11 ianuarie 2011,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 24329/02 îndreptată împotriva României, prin care trei resortisanți ai acestui stat, Mugurel Soare, Angela Vlăsceanu și Dorel Baicu („reclamanții”), au sesizat Curtea la 24 iunie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. În fața Curții, reclamanții, care au beneficiat de asistență judiciară, au fost reprezentați mai întâi de M. Macovei, apoi de D. Mihai, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În cererea lor, reclamanții se plâng în special de încălcări ale art. 2, art. 3, art. 5, art. 6, art. 13, art. 14 și art. 34 din convenție.

4. La 25 aprilie 2005, președintele Secției a treia a hotărât să comunice Guvernului cererea. În conformitate cu art. 29 § 1 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cererii vor fi examinate împreună de camera căreia îi fusese repartizată cererea.

5. La 20 octombrie 2005, președintele Secției a treia a respins cererea de separare a examinării admisibilității de cea a fondului cauzei, formulată de Guvern.

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

6. Reclamanții s-au născut în 1981, 1951 și, respectiv, 1969. Aceștia locuiesc în București.

A. Relele tratamente despre care se pretinde că au fost suferite de primul reclamant și consecințele lor asupra sănătății acestuia

1. Tratamentele denunțate

a) Versiunea faptelor prezentată de primul reclamant, confirmată de cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant

7. La 19 mai 2000, către ora 19.00, primul reclamant și fratele acestuia (V.S.) mergeau în direcția Spitalului Caritas, în București, unde intenționau să o viziteze pe mama lor, care era internată în spitalul respectiv. Singurul bagaj al acestora era o sacoșă din plastic care conținea o sticlă cu suc de fructe și o prăjitură.

8. Observându-l pe fostul cumnat, S.C., aceștia au încercat să îl ajungă din urmă. Temându-se că urma să fie agresat, acesta a început să alerge strigând după ajutor. Primul reclamant și fratele acestuia l-au urmat.

9. S.C. a trecut prin fața unei mașini albastre, fără semne distinctive, având la bordul său trei polițiști în civil (N.B., L.N.D și C.M.). La strigătele lui S.C., aceștia au ieșit din vehicul.

10. Unul dintre aceștia l-a imobilizat pe V.S. și l-a lovit la cap.

11. Primul reclamant a fost imobilizat la rândul său de un al doilea polițist (L.N.D.), care l-a împins în zidul spitalului și l-a lovit cu pumnii în față și în cap înainte de a-l prinde de umeri și de a-l lovi de mai multe ori cu spatele și ceafa de zid. Durerea resimțită la spate și la cap l-a constrâns pe primul reclamant să se ghemuiască cu spatele la zid.

12. În timp ce acesta din urmă se afla încă în această poziție, L.N.D. a pus mâna pe pistolul său și i-a tras un glonț în cap. Persoana în cauză s-a prăbușit la pământ.

13. Cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant, Angela Vlăsceanu și Dorel Baicu, martori oculari ai acestor evenimente, au declarat că autorul împușcăturii semnalase unuia dintre colegii săi că îl omorâse pe primul reclamant și că respectivul coleg îl întrebase „Ce ai făcut? De ce ai tras?”

14. În continuare, a doua reclamantă a încercat să îl imobilizeze pe L.N.D., apucându-l de mijloc timp de câteva minute înainte ca acesta să se poată elibera. Potrivit acesteia, polițistul nu era rănit, iar hainele acestuia nu erau pătate de sânge.

15. Pentru a conserva urmele incidentului, a doua reclamantă a desenat pe sol cu creta poziția corpului primului reclamant și a încercuit semnul lăsat de glonț pe zidul spitalului, precum și urmele de sânge și de materie cerebrală. Al treilea reclamant, celălalt martor ocular al incidentului, a prezentat parțial numărul de înmatriculare al mașinii polițiștilor.

16. În afară de cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant, aproximativ patruzeci de persoane au asistat la sfârșitul evenimentelor. Două echipe de televiziune au sosit la fața locului la puțin timp după săvârșirea faptelor.

17. Acestea au fost urmate de mai multe echipe de polițiști.

18. Primul reclamant și fratele acestuia au fost conduși cu mașina de poliție la serviciul de urgențe al spitalului Floreasca. Potrivit lui A.S., unchiul primului reclamant, care dorea să se informeze cu privire la starea de sănătate a nepotului său, ușa camerei în care acesta fusese plasat era păzită de mai mulți polițiști înarmați și cu cagule pe față.

19. În cursul unei conversații la spital, A.S. a aflat numele polițistului care trăsese în nepotul său și unitatea de poliție în care lucra acesta. Acesta a reușit să îi vorbească la spital. Polițistul în cauză i-a precizat că trăsese deoarece primul reclamant îl rănise grav pe unul din colegii săi, care era și el internat în aceeași unitate.

20. A.S. a întrebat la urgențe dacă vreun ofițer de poliție fusese internat sau îngrijit în aceeași zi ca nepotul său. I s-a răspuns că nu.

b) Versiunea faptelor prezentată de Guvern

21. Guvernul se sprijină pe versiunea faptelor expusă în deciziile de încetare a urmăririi penale luate de parchet.

22. La 19 mai 2000, o echipă de polițiști în civil aparținând serviciului de anchetă cu privire la furturile de vehicule ale Poliției Municipiului București, L.N.D., C.M. și N.B., patrula cu mașina când a observat un tânăr (S.C.) care alergea, strigând după ajutor, urmărit de alte două persoane (primul reclamant și V.S.), înarmate cu cuțite.

23. Polițiștii au oprit mașina. N.B. și C.M. au pornit în urmărirea lui S.C., în timp ce L.N.D. încerca să îi oprească pe primul reclamant și pe V.S., după ce le-a prezentat legitimația de polițist. Cei doi bărbați au refuzat să se oprească, iar primul reclamant l-a lovit cu cuțitul pe L.N.D. Acesta din urmă și-a scos arma cu intenția de a trage un foc de avertisment, însă și-a pierdut echilibrul, iar glonțul l-a atins pe primul reclamant la cap.

24. Polițiștii au confiscat cuțitele de la primul reclamant și de la fratele acestuia și le-au depus în mașina lor. L.N.D. și C.M. le-au condus pe persoanele în cauză și pe S.C. la urgențe. Acesta din urmă a fugit după ce au sosit la spital.

2. Starea de sănătate a primului reclamant și a polițistului L.N.D.

25. Primul reclamant a ajuns la urgențe în comă profundă. I s-a pus un diagnostic de „traumatism cranio-cerebral grav, o rană provocată de glonț, o rană cranio-duro-cerebrală temporo-parietală stângă și parietală superioară, precum și o fractură cu înfundare fronto-parietală stângă”. Din fișa medicală întocmită la sosirea sa la spital reiese că prezenta o plagă temporo-parietală stângă cu un diametru de trei centimetri din care curgea sânge și țesut cerebral și o plagă frontală stângă cu un diametru de un centimetru din care curgea sânge venos și țesut cerebral. Alte observații constatau un abdomen suplu, un ficat în limitele normale și rinichi nepalpabili.

26. Reclamantul a suferit o operație chirurgicală chiar în seara internării sale. Examenul tomografic efectuat cu această ocazie a permis să se descopere zone hemoragice și multiple fragmente osoase în substanța cerebrală a regiunii temporale stângi, în care se afla orificiul de intrare a proiectilului. Orificiul de ieșire se situa pe partea parietală superioară stângă, aproape de vertex.

27. Un nou examen tomografic realizat la 22 mai 2000 a permis să se descopere mici eschile osoase în zona vertexului.

28. La 11 iunie 2000, primul reclamant a fost operat pentru a doua oară. La 3 august 2000, a fost transferat la spitalul „D. Bagdasar”, după ce a fost diagnosticat cu semiparalizie

pe partea dreaptă a corpului și cu afazie. La 1 septembrie 2000, a părăsit spitalul, pe jumătate paralizat.

29. Agentul de poliție L.N.D. a fost și el examinat la spitalul Floreasca. Acesta a fost diagnosticat cu plăgi superficiale în regiunea epigastrică, provocate de un obiect ascuțit.

B. Ancheta penală privind relele tratamente despre care se pretinde că au fost suferite de primul reclamant și lovirea sau alte violențe săvârșite de acesta împotriva polițiștilor

1. Audierea martorilor

30. Potrivit declarației celui de-al treilea reclamant, depusă la dosar, polițiștii care se deplasaseră la fața locului după ce a avut loc drama au identificat martorii printre persoanele prezente și le-au solicitat să îi însoțească la inspectorat, unde au ajuns aproape de ora 19.30.

31. Cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant, precum și A.S. și V.S., au fost audiați la poliție pentru prima dată la ora 21.00. Susținând că erau obosiți, iar familia lor nu știa unde se aflau, aceștia au solicitat permisiunea de a merge acasă. Polițistul însărcinat cu audierea acestora le-a interzis să plece.

32. A.S. și V.S., care fuseseră introduși în același birou, nu au primit nici apă, nici hrană. Aceștia au declarat că se simțeau foarte rău, că erau tensionați, obosiți și dezorientați de durata reținerii lor la inspectorat.

33. În jurul orei 22.25, un procuror militar, însoțit de trei polițiști, a început o anchetă la fața locului. A descoperit aici un cartuș, o pereche de papuci, o bară de protecție de la o mașină Dacia și sânge pe pământ. Au fost făcute fotografii și a fost filmat amplasamentul. În procesul-verbal redactat cu această ocazie, procurorul a menționat că L.N.D. afirma că a fost agresat de un țigan, al cărui nume îl aflase ulterior.

34. Familia primului reclamant a depus plângere penală la poliție în aceeași seară.

35. Era trecut de miezul nopții când procurorul militar a ajuns la inspectorat, iar martorii au fost din nou solicitați să depună mărturie. Fiecare dintre aceștia a fost interogat individual, într-un birou în care se aflau procurorul militar în uniformă și un bărbat în civil.

a) Expunerea reclamanților despre desfășurarea interogatoriului

i) Interogatoriul celui de-al treilea reclamant

36. Al treilea reclamant a fost audiat primul, de la miezul nopții la ora 2. Acesta a declarat că drama, timpul petrecut la inspectorat și privarea de hrană și de apă îl epuizaseră din punct de vedere fizic și psihologic.

37. Acesta a fost întrerupt de mai multe ori, în timpul expunerii sale, de bărbatul în civil, care l-a întrebat de fiecare dată dacă era sigur că primul reclamant nu era înarmat cu un cuțit la momentul faptelor și i-a spus că „vom scrie că avea un cuțit și nu ți se va întâmpla nimic.” Când al treilea reclamant l-a întrebat despre motivul pentru care dorea să îl audă afirmând că primul reclamant avea un cuțit, bărbatul în civil l-a amenințat că îi va înștiința pe „țigani” că depusese mărturie împotriva lor pentru ca aceștia să îl linșeze. A fost întrebat dacă nu îi era teamă să depună mărturie împotriva unui polițist care putea să îi cauzeze probleme ulterior.

38. La încheierea interogatoriului, bărbatul în civil i-a cerut celui de-al treilea reclamant să semneze depoziția manuscrisă pe care o redactase. Acesta a încercat să citească rapid depoziția, dar nu a reușit să descifreze scrisul. În cele din urmă, a semnat-o.

39. Către ora 2, a doua reclamantă a intrat în biroul în care era interogat al treilea reclamant și a solicitat permisiunea de a merge acasă. Dorind să știe de ce martorii erau constrânși să rămână la dispoziția poliției, aceasta a solicitat agenților să îi prezinte documente prin care erau autorizați să îi rețină. Niciun element aflat la dosar nu indică dacă aceste proteste au primit vreun răspuns.

40. Celui de-al treilea reclamant i s-a interzis să părăsească inspectoratul înainte de audierea tuturor martorilor prezenți.

ii) Interogatoriul lui V.S. (fratele primului reclamant)

41. Interogatoriul lui V.S. a început către ora 2 dimineața. Acesta a fost întrerupt de mai multe ori, în timpul expunerii sale privind desfășurarea faptelor, de către procurorul militar, care l-a întrebat de fiecare dată dacă era sigur că el și fratele său – primul reclamant – nu dețineau cuțite la momentul faptelor. V.S. a răspuns negativ de fiecare dată.

42. După redactarea depoziției, procurorul i-a solicitat lui V.S. să o semneze. Deși nu a putut să o citească, acesta s-a conformat.

iii) Interogatoriul lui A.S. (unchiul primului reclamant)

43. Interogatoriul lui A.S. a început către ora 3 dimineața. Procurorul militar l-a informat că nepotul său, primul reclamant, lovise cu cuțitul un polițist care ripostase și îi cauzase o rană superficială la scalp.

44. A.S. i-a răspuns că aflase la spital că nepotul său fusese împușcat de un polițist.

45. Procurorul s-a abținut să noteze declarația lui A.S. și l-a informat că urma să fie audiat apoi de parchetul militar.

46. Ulterior, A.S. s-a prezentat de bunăvoie la parchet, pentru a depune mărturie. Procurorul militar a refuzat să îl audieze.

iv) Interogatoriul celei de-a doua reclamante

47. Interogatoriul celei de-a doua reclamante a început către ora 4 dimineața.

48. Aceasta a fost întreruptă de mai multe ori, în timpul expunerii sale privind desfășurarea faptelor, de către procurorul militar, care a întrebat-o de fiecare dată dacă era sigură că primul reclamant nu era înarmat cu un cuțit la momentul faptelor. Aceasta a răspuns de fiecare dată negativ.

49. Aceasta a protestat atunci când procurorul a afirmat că primul reclamant îl rănisese pe unul din polițiști la abdomen cu un cuțit, indicând faptul că ea îl imobilizase pe polițistul în cauză și că nu remarcase nicio rană. Aceasta a semnalat faptul că, în cazul în care polițistul ar fi fost rănit, sângele acestuia i-ar fi pătat bluza albă pe care o purta și pe care a arătat-o procurorului.

50. Procurorul militar a amenințat-o, spunându-i că putea să aibă probleme dacă depunea mărturie împotriva poliției.

51. Acesta i-a solicitat să semneze depoziția pe care o scrisese. Deși nu a putut să o citească din cauza problemelor sale de vedere și a oboselii, aceasta a semnat.

52. La încheierea interogatoriului, care a luat sfârșit către ora 5, li s-a permis tuturor martorilor să meargă acasă.

b) Expunerea Guvernului despre desfășurarea interogatoriului

53. Guvernul susține că agenții statului nu au exercitat nicio presiune asupra reclamantilor și că acestora din urmă li s-a oferit posibilitatea de a-și citi declarațiile înainte de a le semna. De asemenea, acesta precizează că depoziția celei de-a doua reclamante a fost redactată de fiica acesteia, deoarece reclamanta nu știa să scrie. În această privință, Guvernul face trimitere la depoziția persoanei în cauză din data de 20 mai 2000, în care apare mențiunea „scrisă de fiica mea”.

2. Continuarea anchetei

54. La 19 și 21 mai 2000, cei trei agenți de poliție în cauză au întocmit rapoarte cu privire la faptele în litigiu. Aceste rapoarte au fost depuse la dosarul anchetei. Reiese din acesta că L.N.D. trăsese cu arma după ce primul reclamant l-a lovit cu cuțitul.

55. Potrivit informațiilor oferite de a doua reclamată și nedeținute de Guvern, o reconstituire a faptelor a avut loc la 48 de ore de la incident, în prezența acesteia și a procurorului militar.

56. La 23 mai 2000, procurorul militar însărcinat cu instrumentarea cazului a întocmit un proces-verbal în care a semnalat că medicul M. indicase faptul că primul reclamant era conștient, însă nu putea să vorbească.

57. La 24 mai 2000, S.C. a depus mărturie în fața procurorului militar. Acesta a precizat că primul reclamant și fratele acestuia, V.S., care erau înarmați cu cuțite, îl urmăreau în apropierea Spitalului Caritas în seara de 19 mai 2000 când o persoană care a coborât dintr-un vehicul l-a oprit și i-a solicitat să prezinte o carte de identitate. În același moment, a văzut că urmăritorii săi fuseseră opriți de alte două persoane care se prezentaseră ca fiind polițiști. Primul reclamant și fratele acestuia au refuzat să se oprească. Primul reclamant ar fi lovit cu cuțitul pe una dintre persoane, care ar fi ripostat cu foc fără avertisment. Cămașa autorului împușcăturii ar fi fost pătată cu sânge. Unul dintre polițiști a depus cuțite în mașină. S.C. a fost condus la urgențe în vehiculul în cauză, însă ar fi fugit de teamă să nu fie agresat de fratele primului reclamant.

58. La 25 mai 2000, parchetul a solicitat Baroului București să numească un avocat din oficiu pentru apărarea primului reclamant. Niciun element aflat la dosar nu indică desemnarea vreunui avocat.

59. La 26 mai 2000, parchetul a dispus efectuarea unei expertize balistice cu privire la arma lui L.N.D. La 29 mai 2000, Direcția Generală de Poliție i-a transmis un raport din care reieșea că arma fusese utilizată recent, dar că, în lipsa unei fotografii privind orificiile de intrare și de ieșire a glonțului și a fișei de îngrijiri, distanța, direcția și unghiul împușcăturii nu putuseră să fie stabilite.

60. La 20 iunie 2000, parchetul militar a dispus efectuarea unei expertize medico-legale a rănilor lui L.N.D. și o expertiză tehnico-științifică a traiectoriei obiectului care le cauzase.

61. La 15 septembrie 2000, Institutul Național de Medicină Legală din București („INML”) a întocmit un raport de expertiză medico-legală în care se constata că polițistul avea două răni la abdomen, care fuseseră cauzate de un obiect ascuțit (probabil o sabie, un cuțit etc.) și care puteau fi din data de 19 mai 2000, dar care nu puseseră în pericol viața persoanei în cauză. În raport se preciza că nu putea fi trasă nicio concluzie cu privire la o eventuală automutilare.

62. La 31 octombrie 2000, INML a prezentat raportul tehnico-științific realizat cu privire la traiectoria obiectului de la originea rănilor în cauză. Din acesta reieșea că forma și direcția rănilor corespundeau părților rupte din cămașa pe care o purta polițistul, că era posibil ca aceste răni și rupturi să fi fost cauzate de cuțitul care fusese confiscat și că, având în vedere

localizarea și forma acestora, era posibil ca rănila să fi fost cauzate în cursul unei agresiuni. Concluzia raportului era că probabilitatea unei automutilări era redusă.

63. La 26 septembrie 2000, parchetul a dispus efectuarea unei expertize cu privire la starea de sănătate a primului reclamant.

64. La 24 octombrie 2000, N.S., tatăl primului reclamant, a adresat parchetului o scrisoare în care reitiera cererea sa de deschidere a unei anchete pentru ca polițiștii vinovați de tratamentele aplicate fiului său să fie sancționați și solicita reparație atât pentru prejudiciul moral, cât și material suferit de acesta.

65. În decembrie 2000, parchetul a adresat tatălui persoanei în cauză o convocare pentru 14 decembrie 2000. Întrucât notificarea fusese trimisă la fosta sa adresă, nu a luat niciodată cunoștință de aceasta. Din dosarul de anchetă reiese că respectiva convocare nu a fost reexpediată.

66. La 14 decembrie 2000, L.C., paznicul spitalului Caritas, în apropierea căruia au avut loc faptele în litigiu, a făcut o depoziție în fața parchetului. După ce a auzit un foc de armă, către ora 19, acesta ar fi ieșit în stradă și ar fi observat o dispută între mai mulți indivizi. Acesta ar fi auzit anumite persoane afirmând că autorul focului de armă era un polițist. O alta ar fi declarat că polițistul trăsesese după ce a fost rănit.

67. La 28 februarie 2001, INML a adresat parchetului raportul expertizei medico-legale cu privire la primul reclamant (supra, pct. 63), redactat de doctorul A.P. Din acesta reieșea că, la internarea sa la serviciul de urgențe al Spitalului Floreasca, primul reclamant prezenta o plagă temporală stângă provocată de glonț, că această plagă avea un diametru de trei centimetri și că era înconjurată de o zonă necrotică, că din aceasta curgeau sânge și țesut cerebral și că era vorba de orificiul de intrare a glonțului. De asemenea, se indica faptul că persoana în cauză prezenta o plagă cu un diametru de doi centimetri în partea stângă a frunții, prin care curgeau sânge și țesut cerebral, și că era vorba de orificiul de ieșire a glonțului. Potrivit acestui raport, faptul că orificiul de ieșire era mai mic decât orificiul de intrare se putea explica prin distanța mică de la care s-a tras cu arma de foc, situație în care gazul explozibil contribuie la formarea orificiului de intrare. Totuși, raportul conținea următoarea concluzie:

„Nu este posibil să se ajungă la concluzii certe cu privire la poziția victimei în timpul împușcăturii deoarece persoanele [implicate în dramă] erau în mișcare la momentul respectiv. S-a stabilit că glonțul urmasse o traiectorie de sus în jos și de la stânga spre dreapta. Leziunile traumatiche suferite de Soare Mugurel vor genera o infirmitate fizică și psihică permanentă; viața acestuia a fost pusă în pericol.”

68. La 2 martie 2001, procurorul însărcinat cu respectiva cauză a întocmit un raport în care indica faptul că vizionase o casetă care i-a fost pusă la dispoziție de un post de televiziune privat, pe care erau înregistrate declarațiile făcute de anumite persoane în ceea ce privește evenimentele survenite la 19 mai 2000. Din acestea reieșea că L.N.D. se prezentase primului reclamant, însă trăsesese fără somație.

69. La 11 iulie 2001, L.N.D. a fost audiat de parchet. Acesta a confirmat declarațiile prevăzute în raportul său din 19 mai 2000.

70. La 24 iulie 2001, parchetul a dispus încetarea urmăririi penale în cazul anchetei declanșate împotriva lui L.N.D. pentru tentativă de omucidere, apreciind că acesta din urmă acționase în legitimă apărare. De asemenea, acesta a dispus încetarea urmăririi penale în cazul anchetei declanșate împotriva primului reclamant și a fratelui acestuia, în lipsa depunerii unei plângeri de către victimă, condiție impusă de legislația penală pentru anchetarea acestei infracțiuni.

71. În aceeași zi, dispozitivul deciziei a fost comunicat Parchetului Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, primului reclamant și reprezentantului acestuia, APADOR-CH.

Nici reclamantul, nici APADOR-CH nu au fost informați cu privire la motivarea acestei decizii.

72. La 14 septembrie 2001, Parchetul Militar de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a infirmat decizia de încetare a urmăririi penale și a trimis cauza în fața Parchetului de pe lângă Tribunalul Militar București în vederea continuării anchetei, după ce a constatat că martorii fuseseră audiați nu de procurorul militar, ci de polițiști. Acesta a dispus redeschiderea anchetei, solicitând ca aceasta să fie finalizată înainte de 15 octombrie 2001.

73. La 10 octombrie 2001, primul reclamant a contestat decizia din 24 iulie 2001 și a solicitat comunicarea unei copii integrale a acesteia. Acesta a reafirmat că nu era înarmat cu un cuțit în timpul evenimentelor survenite la 19 mai 2000. La 12 octombrie 2001, APADOR-CH a introdus recurs împotriva aceleiași decizii și a solicitat o copie a acesteia.

74. La 6 decembrie 2001, cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant au depus din nou mărturie în fața parchetului, indicând faptul că își mențineau declarațiile pe care le făcuseră la 19 mai 2000. A doua reclamantă a precizat că nici ea, nici al treilea reclamant nu doriseră să depună mărturie în absența membrilor familiei primului reclamant, deoarece se temeau. Aceasta a explicat că era membră a unui grup de romi – „*argintarii*” – diferit de cel al primului reclamant, care făcea parte dintre „*spoitori*”.

75. La 10 decembrie 2001, prim-procurorul Parchetului Militar Teritorial București a anulat decizia de încetare a urmăririi penale din 24 iulie 2001. Acesta a dispus redeschiderea anchetei și a precizat măsurile care trebuiau adoptate. În această privință, a prescris sesizarea comisiei de control a INML pentru un aviz cu privire la expertizele medico-legale realizate în cadrul procedurii, o nouă audiere a martorilor și a polițiștilor în cauză, audierea altor martori, investigarea provenienței cuțitului descoperit în mașina polițiștilor și administrarea oricăror mijloace de probă utile pentru constatarea faptelor.

76. În aceeași zi, parchetul a sesizat comisia de control a INML pentru a obține avizul necesar. Cu toate acestea, nu a plătit taxele eligibile decât la 28 februarie 2002.

77. La 7 martie 2002, avocatul primului reclamant s-a înfățișat la parchet și a solicitat o copie a deciziei din 24 iulie 2001, care i-a fost refuzată. Totuși, aceasta a putut să consulte la fața locului decizia respectivă, precum și documente care nu fuseseră încă depuse la dosarul cauzei, care fusese transmis între timp la INML. În aceeași zi, aceasta a solicitat în scris la parchetul militar comunicarea unei copii a dosarului penal astfel încât reclamantul să își poată susține cererea cu care intenționa să sesizeze Curtea. La 27 martie 2002, parchetul militar i-a răspuns că era imposibil să îi transmită o copie a dosarului, pe motiv că ancheta penală era în curs. În schimb, acesta a informat-o că putea să consulte dosarul la fața locului.

78. La 15 mai 2002, comisia de control a INML a comunicat parchetului avizul său privind raportul de expertiză medico-legală, întocmit la 28 februarie 2001 de doctorul A.P. În avizul său, comisia a rectificat concluziile acestui raport, în care se strecurase o greșeală de dactilografiere, precizând că glonțul de la originea răni cauzate primului reclamant urmasse o traiectorie de jos în sus, astfel cum indicau explicațiile conținute în raport.

79. La 13 iunie 2003, în urma unei reforme legislative a statutului polițiștilor, cauza a fost trimisă în fața unui parchet civil, și anume Parchetul de pe lângă Tribunalul București.

80. La 17 iulie 2003, L.N.D. a făcut o nouă depoziție în care își menținea declarațiile anterioare.

81. La 23 iulie 2003, Parchetul de pe lângă Tribunalul București a dispus încetarea urmăririi penale în cazul anchetei declanșate împotriva lui L.N.D. pentru tentativă de omucidere, apreciind că acesta din urmă acționase în legitimă apărare. Această decizie s-a întemeiat pe următoarele fapte, menționate în raport:

„În timp ce se aflau în mașină, care se deplasa cu viteză redusă, cei trei polițiști au observat un tânăr (S.C.) care alerga strigând după ajutor, urmărit de alte două persoane înarmate cu cuțite (Mugurel Soare și V.S.).

Agenții au coborât din mașină. N.B. și M.C. au pornit în urmărirea lui S.C., în timp ce D.L. încerca să îi oprească pe Mugurel Soare și pe V.S., care erau înarmați cu cuțite, strigând „Stai! Poliția!” și prezentându-le legitimația de polițist. Mugurel Soare și V.S. au refuzat să se oprească, iar primul l-a lovit pe L.N.D. cu cuțitul în abdomen. L.N.D. a ripostat scoțând arma pentru a efectua un foc de avertisment, însă și-a pierdut echilibrul, motiv pentru care glonțul a urmat o traiectorie ascendentă și l-a atins pe M.S. la cap în momentul în care acesta din urmă încerca din nou să îl înjunghie pe L.N.D. Rănit, Mugurel Soare a căzut la pământ. Între timp, V.S. fusese imobilizat de M.C. Doi agenți au recuperat cuțitele căzute, le-au depus în mașina poliției și l-au condus pe Mugurel Soare la spital [...]”

De asemenea, parchetul a pronunțat o decizie de încetare a urmăririi penale în cazul anchetei declanșate împotriva primului reclamant și a fratelui acestuia pentru ultraj. Parchetul a reținut că aceștia din urmă nu cunoșteau faptul că persoanele care îi urmăreau erau polițiști, având în vedere că erau îmbrăcate în civil, iar mașina din care au coborât nu avea semne distinctive. În ceea ce privește lovirea și alte violențe, parchetul a luat act de faptul că victima nu depusese plângere, condiție impusă de legislația penală pentru cercetarea acestei infracțiuni.

C. Plângerea penală depusă de cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant

82. La sfârșitul lunii iunie 2000, cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant au luat contact cu o organizație neguvernamentală locală, „Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki” („APADOR-CH”), solicitându-i acesteia să depună plângere, în numele lor, împotriva poliției pentru a denunța relele tratamente suferite de ei în noaptea de 19 spre 20 mai 2000, ceea ce nu îndrăzneau să facă ei înșiși.

83. La 4 iulie 2000, APADOR-CH a întocmit un raport, intitulat „Raport privind cauza Mugurel Soare din București”, și a solicitat în fața Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție deschiderea unei anchete referitoare la privarea de libertate și la tratamentele inumane și degradante suferite de ultimii doi reclamanti, și anume faptul de a fi reținuți la sediul poliției fără apă și într-o tensiune insuportabilă ca urmare a amenințărilor din partea autorităților. De asemenea, a solicitat deschiderea unei anchete cu privire la faptele a căror victimă fusese primul. Parchetul a adresat raportul în cauză Parchetului de pe lângă Tribunalul Militar București pentru examinare.

84. În aceeași zi, APADOR-CH a adresat o cerere identică Direcției Generale de Poliție.

85. La 10 iulie 2000, aceasta din urmă i-a răspuns că cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant se deplasaseră și rămăseseră de bunăvoie la inspectoratul de poliție în noaptea de 19 spre 20 mai 2000 și că doar Parchetul de pe lângă Tribunalul Militar București era competent în ancheta penală referitoare la primul reclamant, precizând că îi transmisese deja acestuia raportul întocmit de organizație.

86. La 15 mai 2001, APADOR-CH a adresat Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție o cerere de informare cu privire la derularea anchetei. Parchetul nu a răspuns la aceasta.

87. La 12 octombrie 2001, APADOR-CH a adresat o cerere identică Parchetului Militar de pe lângă Tribunalul Militar București, însă nici acesta nu a răspuns.

88. Prin comunicarea din 21 iulie 2005 adresată agentului guvernamental de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – noua denumire a Curții Supreme de Justiție – a precizat că nu dăduse curs plângerii depuse de cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant.

D. Expunerea evenimentelor în presă

89. La 22 mai 2000, un articol intitulat „un țigan autor al unei agresiuni împotriva unei patruli în misiune a fost atins la cap de focul de armă al unui polițist” a apărut în ziarul *Libertatea*. Acesta începea astfel: „o nouă înfruntare armată între poliție și țigani a avut loc vineri”. Acesta se termina cu o trimitere la o „altă înfruntare, mai puțin gravă, între polițiști și țigani”, care avusese loc tot în București.

Articolul preciza că primul reclamant și fratele acestuia agitau în aer cuțite în mod amenințător la momentul arestării lor. Se continua astfel:

„Deloc intimidați de reprezentanții ordinii, care afirmă că și-au precizat imediat identitatea [...], țiganii au abandonat urmărirea și i-au provocat pe polițiști. Potrivit celor trei subofițeri, [L.N.]D. nu a utilizat arma decât după ce a fost rănit de Mugurel Soare. Prin urmare, agresiunea cu arma, săvârșită de țigan, care l-ar fi rănit la abdomen, este cea care l-a determinat pe polițist să tragă [...]. La rândul lor, țiganii se declară victime ale unui abuz al poliției.”

În continuare, articolul prezenta argumentul familiei primului reclamant. Acesta din urmă era desemnat când cu numele, când cu termenul „țigan”.

90. La 10 octombrie 2001, postul național *Televiziunea Română* a difuzat o anchetă cu privire la tratamentele suferite de primul reclamant, realizată de un jurnalist care îi interogase pe cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant, precum și pe polițiștii implicați în faptele.

E. Avizul emis la 4 noiembrie 2005 de directorul INML

91. La 4 noiembrie 2005, ca răspuns la o cerere a agentului Guvernului României la Curte, profesorul Dan Dermengiu, director al INML, a emis un aviz cu privire la rapoartele medicale depuse la dosarul anchetei penale. Avizul în cauză este redactat după cum urmează:

„Descrierea traiectoriei glonțului ca fiind «de jos în sus» nu este corectă decât dacă este comparată cu axele și planurile corpului uman și segmentelor acestuia. De exemplu, dacă persoana se află în poziția anatomică standard, și anume poziția ortostatică (în picioare), în momentul împușcăturii, traiectoria glonțului va fi «de jos în sus»; dacă persoana este culcată cu fața pe sol, traiectoria glonțului va fi «de sus în jos».

În ceea ce privește orificiul de intrare, singura concluzie logică și științifică la care se poate ajunge din descrierea leziunilor cranio-cerebrale făcută la momentul intervenției neurochirurgicale și confirmată de observațiile radiologice și tomografice este că se află în zona temporală stângă. Această concluzie se sprijină:

- pe elementele descrise în cursul intervenției neurochirurgicale:
- ✓ mențiunea «zonă necrotică în jur» (probabil o zonă de distrugere tisulară cauzată de acțiunea gazelor calde, a flăcării și a fumului produse prin combustia explozivă a pulberii).
- ✓ «temporal-stângă: multiple eschile osoase care au rupt *dura mater* și au penetrat în țesutul cerebral».
- ✓ pe elementele menționate în buletinul de interpretare CT cranio-cerebral (examen tomografic nr. 4174 din 19 mai 2000 efectuat la serviciul de urgențe al spitalului Floreasca):
- ✓ «în substanța cerebrală a zonei temporale stângi, în care se află orificiul de intrare a proiectilului, identificăm zone hemoragice și multiple fragmente osoase».

În asemenea cazuri, localizarea fragmentelor osoase furnizează informații utile. Lovind osul, proiectilul produce fragmente osoase care sunt propulsate în direcția sa de deplasare: la orificiul de intrare în craniu, fragmentele osoase sunt proiectate spre interiorul craniului (se regăsesc în substanța cerebrală), în timp ce, la ieșire, acestea sunt proiectate spre exteriorul craniului.

În concluzie, elementele menționate în documentele medicale susțin interpretarea conform căreia proiectilul a lovit craniul victimei în zona temporală stângă și a ieșit prin zona parietală anterioară stângă (în apropiere de sutura coronală și la aproximativ 1 cm de linia mediană).”

II. Dreptul și practica interne relevante

1. Legea nr. 26 din 12 mai 1994 privind organizarea și funcționarea Poliției Române

92. Articolele relevante din legea respectivă sunt redactate după cum urmează:

Art. 19

„În caz de absolută necesitate și când folosirea altor mijloace de împiedicare sau constrângere nu este posibilă, polițistul poate folosi forța armelor albe sau a armelor de foc, în condițiile strict prevăzute de lege pentru:

a) apărarea sa și a altor persoane împotriva atacurilor care le pun în pericol viața și sănătatea, precum și pentru eliberarea ostaticilor; [...]

d) reținerea infractorilor prinși în flagrant care încearcă să fugă și nu se supun somației de a rămâne la locul faptei;

e) reținerea infractorului care a ripostat cu arme albe sau de foc [...]"

Art. 21

„În cazurile prevăzute la art. 19 și 20 se va face uz de armă numai după ce s-a făcut somația legală. Somația se face prin cuvântul: «Stai!». În caz de nesupunere, se somează din nou prin cuvintele: «Stai că trag!» Dacă cel (cei) în cauză nu se supune nici de această dată, se somează prin tragerea focului de armă în sus, în plan vertical. În cazul în care, după executarea somației legale, potrivit prevederilor din prezentul articol, persoana (persoanele) în cauză nu se supune, se poate face uz de armă împotriva acesteia. Uzul de armă se va face în așa fel încât să ducă la imobilizarea celor împotriva cărora se folosește arma, pentru a se evita cauzarea morții acestora.

Uzul de armă se poate face fără somație în cazul atacului prin surprindere exercitat asupra polițistului sau asupra altei persoane, precum și pentru reținerea infractorilor care ripostează cu arme albe sau de foc, dacă lipsește timpul necesar pentru somație."

Art. 23

„Fiecare situație în care s-a făcut uz de armă se raportează de urgență ierarhic. Dacă în urma uzului de armă s-a produs moartea sau vătămarea unei persoane, fapta se comunică de îndată procurorului competent."

Art. 25

„Polițistul este obligat să intervină și în afara orelor de program, a atribuțiilor sale de serviciu și a competenței teritoriale a unității din care face parte, când ia cunoștință de existența unei infracțiuni flagrante, precum și pentru conservarea probelor în cazul altor infracțiuni a căror cercetare va fi efectuată de organele competente."

Art. 27

„Polițistului îi este interzis să provoace unei persoane suferințe fizice ori psihice, cu scopul de a obține, de la această persoană, sau de la o terță persoană, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori asupra unei terțe persoane.

De asemenea, polițistului îi este interzis să comită acte de tortură, în orice împrejurare, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție.

Polițistul nu poate invoca ordinul superiorului sau al altei autorități publice, pentru a justifica încălcarea legii, în vreuna din situațiile prevăzute în alin. 1 și 2."

Art. 28

„Polițistul răspunde pentru faptele sale săvârșite prin îndeplinirea abuzivă a atribuțiilor de serviciu sau neîndeplinirea lor și poate fi tras la răspundere în condițiile prevăzute de lege."

Art. 29

„Personalul poliției este obligat să vegheze ca sănătatea și integritatea corporală a persoanelor a căror pază o exercită să fie pe deplin ocrotite și, în special, să ia imediat măsuri ca îngrijirile medicale să le fie acordate de fiecare dată când acestea se impun."

2. Legea nr. 17 din 11 aprilie 1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor

93. Articolele relevante din legea respectivă sunt redactate după cum urmează:

Art. 9

„Se exceptează de la dispozițiile prezentei legi, în afara celor referitoare la uzul de armă, organele, unitățile, formațiunile și instituțiile militare [...]”

Art. 47

„Persoanele care sunt dotate cu arme de foc pot face uz de armă, pentru îndeplinirea atribuțiilor de serviciu sau a misiunilor militare, în următoarele situații:

[...]

d) pentru imobilizarea infractorilor care, după săvârșirea unor infracțiuni, încearcă să fugă;

[...]

f) pentru imobilizarea sau reținerea persoanelor cu privire la care sunt probe ori indicii temeinice că au săvârșit o infracțiune și care ripostează ori încearcă să riposteze cu arma ori cu alte obiecte care pot pune în pericol viața ori integritatea corporală a persoanei [...]”

Art. 48

„Persoanele autorizate să dețină, să poarte și să folosească arme pentru pază sau autoapărare pot face uz de armă, în legitimă apărare sau în stare de necesitate, potrivit legii.”

Art. 49

„În cazurile prevăzute la art. 47 lit. c), d), g), h) și i), se va face uz de armă numai după ce s-a făcut somația legală.

Somația se face prin cuvântul «Stai!». În caz de nesupunere, se somează din nou prin cuvintele: «Stai că trag!». Dacă cel în cauză nu se supune nici de această dată, se somează prin tragerea focului de armă în sus, în plan vertical.”

Art. 72

„Încălcarea dispozițiilor prezentei legi atrage, după caz, răspunderea civilă, materială, disciplinară, contravențională sau penală.”

3. Practica în materie de uz de arme de foc

94. Art. 9 alin. (2) din Codul de etică și deontologie al polițistului din 25 august 2005 enunță că acțiunile în forță desfășurate de poliție trebuie subordonate principiilor necesității, gradualității și proporționalității.

95. Potrivit statisticilor prezentate de către reclamant și comunicate la 24 ianuarie 2006 de Ministerul Administrației și Internelor, în conformitate cu Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public, 115 cazuri de utilizare a armelor de foc de către polițiști, în exercitarea funcțiilor lor, au fost înregistrate în România în cursul anului 2005, iar o persoană a decedat. De asemenea, reiese din acestea că anchetele disciplinare desfășurate în cadrul poliției, în aceeași perioadă, cu privire la aceste incidente nu au condus la nicio sancțiune aplicată polițiștilor care au folosit armele de foc.

4. Dispozițiile privind prezentarea martorilor

96. Articolul relevant din Codul de procedură penală este redactat după cum urmează:

Art. 83

Obligația de prezentare [a martorilor]

„Persoana chemată ca martor este obligată să se înfățișeze la locul, ziua și ora arătate în citație și are datoria să declare tot ce știe cu privire la faptele cauzei.”

5. Dispozițiile privind sesizarea organelor de urmărire penală

97. Articolul relevant din Codul de procedură penală este redactat după cum urmează:

Art. 221 alin. (1)

Sesizarea organelor de urmărire penală

„Organul de urmărire penală este sesizat prin plângere sau denunț, ori se sesizează din oficiu când află pe orice altă cale că s-a săvârșit o infracțiune.”

6. Dispoziții privind relele tratamente

98. Dispozițiile Codului penal, care interzic relele tratamente, astfel cum erau în vigoare la momentul faptelor, sunt descrise în hotărârea *Pantea împotriva României*, [nr. 33343/96, pct. 154-156, CEDO 2003-VI (extrase)] și în decizia *Olteanu împotriva României* [(dec.), nr. 71090/01, 26 ianuarie 2006].

7. Dispoziții privind statutul procurorilor militari și al polițiștilor

99. Dispozițiile legislative privind statutul procurorilor militari și al polițiștilor sunt descrise în cauza *Bursuc împotriva României*, (nr. 42066/98, pct. 68-70, 12 octombrie 2004).

III. Dreptul și practica internațională relevante

100. Articolul 6 primul paragraf din Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice prevede:

„Dreptul la viață este inerent persoanei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viață sa în mod arbitrar.”

101. În această privință, Comitetul ONU al drepturilor omului a emis următoarele observații [observația generală nr. 6, articolul 6, a șaisprezecea sesiunea (1982), pct. 3]:

„Protecția împotriva privării de viață în mod arbitrar, care este impusă în mod explicit în a treia frază a articolului 6 primul paragraf este de o importanță capitală. Comitetul consideră că statele părți trebuie să ia măsuri, nu doar pentru a preveni și a reprimă actele criminale care conduc la privarea de viață, ci și pentru a evita ca propriile forțe de securitate să ucidă persoane în mod arbitrar. Privarea de viață de către autorități este o chestiune extrem de gravă. Prin urmare, legislația trebuie să reglementeze și să limiteze în mod strict cazurile în care o persoană poate fi privată de viață de către aceste autorități.”

102. Al optulea congres al Organizației Națiunilor Unite privind prevenirea criminalității și tratamentele aplicate delincvenților a adoptat, la 7 septembrie 1990, Principiile de bază pentru recurgerea la forță și utilizarea armelor de foc de către responsabili privind aplicarea legii („Principii ale Organizației Națiunilor Unite pentru recurgerea la forță”). Alineatul (9) din aceste principii prevede:

„Responsabilii privind aplicarea legii nu trebuie să recurgă la arme de foc împotriva persoanelor, decât în caz de legitimă apărare sau pentru a apăra terți împotriva unei amenințări iminente cu moartea sau rănire gravă, ori pentru a preveni o infracțiune deosebit de gravă care pune în mare pericol vieți omenești, ori pentru a recurge la arestarea unei persoane care prezintă un asemenea risc și care se opune autorității acestora, sau pentru a o împiedica să fugă, și doar atunci când măsuri mai puțin extreme sunt insuficiente pentru atingerea acestor obiective. Indiferent de situație, aceștia nu vor recurge în mod intenționat la uzul letal al armelor de foc decât dacă acest lucru este inevitabil pentru a proteja vieți omenești.”

Alineatul (5) prevede, în special, că acțiunea responsabililor privind aplicarea legii „va fi proporțională cu gravitatea infracțiunii și cu obiectivul legitim care trebuie îndeplinit”. Potrivit alineatului (7), „guvernele vor proceda astfel încât uzul arbitrar sau abuziv al armelor de foc de către responsabili privind aplicarea legii să fie pedepsit ca infracțiune penală, în

temeiul legislației naționale.” Alineatul (11) litera (b) prevede că o reglementare națională privind uzul armelor de foc trebuie „să se asigure că armele de foc nu sunt utilizate decât în circumstanțe adecvate și astfel încât să minimizeze riscul unor prejudicii inutile”, în timp ce alineatul 11 litera (e) impune că „trebuie făcute somații, după caz, în cazul utilizării armelor de foc.”

Celelalte dispoziții relevante în speță sunt următoarele:

Alin. (10)

„[...] responsabilii privind aplicarea legii trebuie să își declare identitatea ca atare și să avertizeze în mod clar cu privire la intenția lor de a utiliza arme de foc, lăsând timp suficient pentru ca avertismentul să poată fi urmat de efecte, cu condiția ca o asemenea modalitate de a proceda să nu compromită în mod necorespunzător securitatea responsabililor privind aplicarea legii, să nu prezinte un pericol cu moartea sau de accidentare gravă pentru alte persoane sau să nu fie în mod vădit inadecvată sau inutilă având în vedere circumstanțele incidentului.”

Alin. (18)

„Autoritățile publice și autoritățile polițienești trebuie să se asigure că toți responsabilii privind aplicarea legii sunt selectați prin proceduri adecvate, că aceștia prezintă calitățile morale și aptitudinile psihologice și fizice necesare pentru buna exercitare a funcțiilor lor și că beneficiază de o formare profesională permanentă și completă. Este necesar să se verifice în mod periodic dacă aceștia sunt în continuare apti să îndeplinească funcțiile respective.”

Alin. (19)

„Autoritățile publice și autoritățile polițienești trebuie să se asigure că toți responsabilii privind aplicarea legii beneficiază de formare și sunt supuși unor teste potrivit unor norme de aptitudini adecvate privind ocuparea forței de muncă. Responsabilii privind aplicarea legii care au obligația de a purta arme de foc nu trebuie să fie autorizați să le poarte decât după ce au beneficiat de formare specială privind utilizarea lor.”

Alin. (22)

„[...] autoritățile publice și autoritățile polițienești trebuie să se asigure că o procedură de anchetă efectivă poate să fie demarată și că, în administrație sau la parchet, autorități independente sunt în măsură să își exercite competența în condiții corespunzătoare. În caz de deces sau de rănire gravă, ori altă consecință gravă, un raport detaliat va fi trimis de îndată autorităților competente responsabile de ancheta administrativă sau de informarea judiciară.”

Alin. (23)

„Persoanele împotriva cărora se face uz de forță sau de arme de foc sau reprezentanții autorizați ai acestora au acces la o procedură independentă, în special la o procedură judiciară. În caz de deces al acestor persoane, prezenta dispoziție se aplică urmașilor acestora.”

103. Art. 3 din Codul de conduită pentru responsabilii privind aplicarea legii – adoptat la 17 decembrie 1979 de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite – și comentariul cu privire la acesta sunt redactate astfel:

Art. 3

„Responsabilii privind aplicarea legii pot recurge la forță doar atunci când acest lucru este strict necesar și în măsura necesară pentru îndeplinirea propriilor funcții.

Comentariu:

a) Această dispoziție subliniază că responsabilii privind aplicarea legii nu trebuie decât excepțional să recurgă la forță; deși această dispoziție implică faptul că responsabilii privind aplicarea legii pot fi autorizați să recurgă la forță, în măsura în care acest lucru este considerat în mod rezonabil ca fiind necesar având în vedere circumstanțele, pentru a împiedica o crimă sau pentru a aresta sau a ajuta în mod legal la arestarea unor infractori sau suspecți, nu se poate recurge la forță dincolo de această limită.

b) Dreptul național restrânge în general recurgerea la forță de către responsabilii privind aplicarea legii, în conformitate cu un principiu de proporționalitate. Se înțelege că interpretarea prezentei dispoziții trebuie să țină seama de aceste principii naționale de proporționalitate. Prezenta dispoziție nu trebuie în niciun caz să fie interpretată ca autorizând un uz de forță disproporționat în raport cu scopul legitim urmărit.

c) Utilizarea armelor de foc este considerată drept un mijloc extrem. Ar trebui să se facă tot posibilul pentru a exclude utilizarea armelor de foc, în special împotriva copiilor. În general, nu trebuie să se recurgă la arme de foc decât în cazul în care un presupus infractor opune rezistență armată sau, în orice alt mod, pune în pericol viața altor persoane și atunci când mijloace mai puțin radicale nu sunt suficiente pentru a imobiliza sau pentru a aresta presupusul infractor. De fiecare dată când a fost utilizată o armă de foc, cazul trebuie semnalat cu promptitudine autorităților competente.”

104. Extrasele relevante din documentele internaționale referitoare la situația comunității rome în România sunt reproduse în cauza *Cobzaru împotriva României* (nr. 48254/99, pct. 44-52, hotărâre din 26 iulie 2007).

IV. Raportul privind „utilizarea armelor de foc și menținerea ordinii” întocmit de *Amnesty International*

105. În raportul său intitulat „Utilizarea armelor de foc și menținerea ordinii”, întocmit în februarie 2004 în cadrul unei campanii pentru controlul armelor, *Amnesty International* a criticat aspru utilizarea armelor de foc în România. Reiese că, de la jumătatea anilor 1990, zeci de persoane au fost omorâte și multe altele rănite în cadrul unor evenimente în timpul cărora polițiști au tras în fugari care nu reprezentau nicio amenințare mortală. Se indică în raport că legislația națională permite agenților „să aresteze un suspect surprins în flagrant delict care încearcă să scape, refuzând să se supună ordinului de a rămâne la locul infracțiunii”, în detrimentul principiilor internaționale în materie de drepturile omului. Se precizează în raport că, în septembrie 2000, Ministerul de Interne a adoptat noi norme pentru reglementarea utilizării armelor de foc, care au limitat aplicarea dispoziției menționate anterior la „infracțiunile grave”, însă chestiunea cui îi revine sarcina de a se pronunța cu privire la gravitatea unei infracțiuni și în funcție de ce criterii a rămas fără răspuns. Focurile de armă trase de polițiști asupra unor persoane suspectate că ar fi săvârșit infracțiuni minore au continuat să fie încadrate în utilizarea legală a armelor de foc. Noua lege privind organizarea și funcționarea poliției, intrată în vigoare în mai 2000, nu a fi modificat aceste dispoziții.

În drept

Partea I – cu privire la capetele de cerere invocate de primul reclamant

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 2 din convenție

106. Primul reclamant se plânde, din perspectiva art. 2 din convenție, că poliția a utilizat împotriva sa forța excesivă a armei de foc, capabilă să îi pună viața în pericol, și că autoritățile naționale nu au desfășurat nicio anchetă adecvată și efectivă privind această cauză. Art. 2 din convenție este formulat după cum urmează:

Art. 2

„1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege.

2. Moartea nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță:

- a. pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale;
- b. pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deținute;
- c. pentru a reprimă, conform legii, tulburări violente sau o insurecție.”

A. Cu privire la aplicabilitatea art. 2 din convenție

107. Curtea subliniază că părțile sunt de acord că art. 2 din convenție este aplicabil în speță. Cu toate acestea, trebuie să își examineze din oficiu competența *ratione materiae*.

108. În cauzele asemănătoare în privința cărora s-a pronunțat, Curtea a hotărât că art. 2 din convenție se aplică chiar și atunci când victima a supraviețuit, din moment ce forța utilizată împotriva acesteia a fost potențial letală, iar viața acesteia a fost salvată din pură întâmplare [*Makaratzis împotriva Greciei* (MC), nr. 50385/99, pct. 49-55, CEDO 2004-XI].

109. În speță, este evident că reclamantul a fost rănit grav la cap cu o armă de foc cu care s-a tras de la o distanță mică și că acesta suferă în prezent de afazie, precum și de o infirmitate fizică și psihică permanentă (supra, pct. 28 și 67). În aceste condiții, Curtea consideră că persoana în cauză a fost victima unui comportament care, prin însăși natura sa, a pus în pericol viața acestuia, chiar dacă, în cele din urmă, acesta a supraviețuit (*Makaratzis*, citată anterior, pct. 55, *Karagiannopoulos împotriva Greciei*, nr. 27850/03, pct. 39, 21 iunie 2007).

110. Prin urmare, art. 2 este aplicabil în speță.

111. Curtea constată că acest capăt de cerere formulat de reclamant nu este în mod vădit nefondat, în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Cu privire la pretinsa nerespectare de către autorități a obligației acestora de a proteja dreptul reclamantului la viață

a) Argumentele părților

i) Argumentele reclamantului

112. Reclamantul consideră că a fost victima unei violențe extreme și nejustificate din partea poliției și pretinde că legitima apărare invocată de polițistul care a tras cu arma de foc nu are temei factual.

113. În primul rând, dispozițiile legislative care reglementează utilizarea armelor de foc de către poliție, în vigoare la momentul faptelor, sunt foarte vagi și generale. Acestea nu conțin nicio precizare cu privire la condițiile în care li se permitea polițiștilor să utilizeze arme de foc în activitatea lor zilnică și cu privire la modalitățile de recurgere la armele respective. În plus, Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc și al munițiilor nu include nicio garanție împotriva utilizării abuzive a armelor de foc. Conținutul art. 72 din această lege, potrivit căruia „încălcarea dispozițiilor prezentei legi atrage, după caz, răspunderea civilă, materială, disciplinară, contravențională sau penală”, este, de asemenea, foarte abstract.

În plus, deși ulterior faptelor, Codul de etică și deontologie al polițistului, adoptat la 25 august 2005, în temeiul Hotărârii Guvernului nr. 991/2005, se limitează la enumerarea unor principii – printre care principiile necesității și proporționalității –, dar nu prevede nicio dispoziție precisă privind condițiile și procedurile referitoare la utilizarea armelor de foc.

În aceste condiții, nu se poate considera că statul și-a îndeplinit obligația pozitivă de a pune în aplicare un cadru legislativ și administrativ adecvat astfel cum îi impune prima teză a art. 2 § 1 din convenție.

114. În al doilea rând, nici reclamantul, nici fratele acestuia nu ar fi fost înarmați cu cuțite sau cu alte arme și nici nu i-ar fi agresat în vreun fel pe polițiști. De altfel, niciun cuțit nu fost descoperit la locul dramei, iar singurul cuțit adus ca dovadă s-a aflat în mașina poliției. Cuțitul respectiv nu a făcut obiectul vreunei examinări dactiloscopice în cadrul anchetei și nicio cercetare pentru stabilirea provenienței sale nu a fost desfășurată. Această versiune a faptelor a fost confirmată de martori în cadrul anchetei. De asemenea, faptul că unul singur din cei trei polițiști s-ar fi ocupat de reținerea reclamantului și a fratelui acestuia în timp ce ceilalți doi au pornit în urmărirea lui S.C. ar confirma că persoanele în cauză nu au fost percepute ca amenințătoare, pentru motivul că nu dețineau nici cuțit, nici orice altă armă.

115. În afară de aceasta, rectificarea adusă fragmentului din raportul medico-legal privind rănilor lui L.N.D. ar fi echivocă. Într-adevăr, în primul raport din 15 septembrie 2000, INML a precizat că polițistul prezenta două răni provocate probabil de o sabie, dar în al doilea raport, întocmit la 21 octombrie 2000, după redactarea unei note a parchetului indicând faptul că rănilor proveneau de la un cuțit, INML și-a modificat propriile concluzii inserând cuvântul „cuțit” după cuvântul „sabie” pentru a oferi exemple de obiecte care ar fi putut cauza rănilor respective. În aceste condiții, raportul în cauză este lipsit de obiectivitate. În orice caz, nu exclude ipoteza automutilării polițistului respectiv.

116. În al treilea rând, glonțul care l-a rănit pe primul reclamant este urmat o traiectorie ascendentă. Fișa de internare întocmită la 19 mai 2000 a precizat, într-adevăr, că persoana în cauză prezenta o rană cu un diametru de 2 centimetri aproape de vârful craniului și o alta cu un diametru de 3 centimetri situată mai jos, deasupra urechii stângi. Or, din principiile de bază ale medicinei legale reiese că orificiul de intrare a unui glonț este mai mic decât orificiul de ieșire. În aceste condiții, ar trebui să se constate că glonțul urmasă, în realitate, o traiectorie descendentă. Concluziile raportului din 28 februarie 2001 au fost așadar exacte înainte să fie modificate de comisia de control a INML la 15 mai 2002.

117. Raportul din 4 noiembrie 2005 prezentat de Guvern este semnat de D.D., directorul INML numit de ministrul sănătății, ceea ce Guvernul a vrut să ascundă Curții deoarece autorul raportului respectiv l-ar fi semnat în calitate de profesor al Universității de Medicină, și nu în calitate de director al INML, în pofida faptului că acest document conținea antetul instituției respective. Instituția în cauză este coordonată de Consiliul Superior de Medicină Legală – organ alcătuit din reprezentanți ai Ministerului Justiției, ai Ministerului Administrației și Internelor, ai Ministerului Public și ai Ministerului Sănătății – și controlată de Ministerul Sănătății. Aceste elemente evidențiază lipsa de independență a INML în raport cu Guvernul și pune la îndoială obiectivitatea raportului de expertiză întocmit de doctorul D.D.

De asemenea, raportul se întemeiază pe concluziile examenului tomografic din 19 mai 2000, din care reiese că orificiul de intrare a proiectilului era cel în apropierea căruia fuseseră observate fragmente osoase și care se situa în zona temporală stângă. În schimb, din examenul tomografic realizat la 22 mai 2000 rezultă că eschilele osoase se aflau în zona vertexului, în apropiere de orificiul situat la vârful craniului. Ținând seama de principiul de medicină legală potrivit căruia un proiectil care lovește un os cauzează o proiectare de fragmente osoase în direcția pe care o urmează traiectoria acestuia, orificiul de intrare a glonțului ar fi cel situat în zona parietală superioară. Rezultă că glonțul a fost tras de sus în jos.

118. În cele din urmă, chiar și în cazul în care glonțul ar fi fost tras de jos în sus, această circumstanță nu ar fi suficientă pentru a susține argumentul legitimei apărări.

119. În concluzie, trebuie să se constate că Guvernul nu a demonstrat că recurgerea la forța letală era absolut necesară în speță.

ii) Argumentele Guvernului

120. Guvernul consideră că recurgerea la forță în prezenta cauză se înscrie în prevederile art. 2 § 2 lit. a) din convenție, dispoziție care autorizează utilizarea forței în cazul în care se dovedește absolut necesară pentru exercitarea legitimei apărări.

121. Legislația română privind utilizarea armelor de foc este conformă cu cerințele dreptului internațional, în special cu art. 6 § 1 din Convenția internațională cu privire la drepturile civile și politice și cu Principiile Organizației Națiunilor Unite pentru recurgerea la forță (supra, pct. 100 și 102).

122. Potrivit anchetei penale, L.N.D. a intervenit pentru a se interpuce într-un conflict între reclamant și cumnatul acestuia și a fost obligat să riposteze la atacul reclamantului, care l-a rănit cu un cuțit. De asemenea, acesta ar fi efectuat un foc de somație, însă într-o poziție de dezechilibru și de cădere, motiv pentru care glonțul a atins capul primului reclamant. Prin urmare, nu a urmărit în niciun caz să cauzeze moartea în mod intenționat, ci doar să respingă un atac grav care îi amenința integritatea fizică.

123. De altfel, toate criteriile legitimei apărări, astfel cum este definită de legislația română, au fost îndeplinite în speță, întrucât polițistul în cauză a răspuns unui atac material, direct, imediat și injust, ripostând în mod necesar și proporțional.

124. De asemenea, trebuie respinse argumentele prezentate de reclamant în sprijinul susținerii potrivit căreia nu era înarmat și nu l-a agresat pe polițist. Într-adevăr, rapiditatea evenimentelor ar fi împiedicat ca respectivul cuțit să fie reținut în condiții care să permită un examen dactiloscopic. De altfel, enumerarea, în raportul INML din 21 octombrie 2000, a obiectelor care ar fi putut provoca rănilor polițistului este o tehnică obișnuită în redactarea rapoartelor tehnice de medicină legală.

125. În ceea ce privește traiectoria glonțului tras de polițist, este necesar să se facă referire la raportul medical întocmit la 4 noiembrie 2005. În raport cu expertizele efectuate în timpul anchetei, raportul în cauză oferă un argument suplimentar în favoarea ipotezei potrivit căreia glonțul a fost tras de sus în jos, argument întemeiat pe analiza dispunerii fragmentelor osoase. Într-adevăr, un glonț care lovește un os provoacă proiectarea unor fragmente osoase în sensul deplasării glonțului. La orificiul de intrare, aceste fragmente au fost propulsate spre interior, în timp ce, la orificiul de ieșire, acestea s-ar îndrepta spre exterior. Întrucât fragmentele osoase descoperite în regiunea temporală a reclamantului erau înfundate în materia cerebrală, ar trebui să se concluzioneze astfel că orificiul temporal corespundea orificiului de intrare a proiectilului.

De asemenea, raportul examenului tomografic din 19 mai 2000 a constatat existența unei zone necrotice în jurul plăgii temporale stângi, care nu ar fi putea fi explicată decât prin acțiunea gazelor combustibile, a flăcării și a fumului produse de combustia explozivă a pulberii pistolului utilizat de polițist.

b) Motivarea Curții

i) Principii generale

126. Art. 2, care garantează dreptul la viață și definește circumstanțele în care poate fi justificată cauzarea morții, se situează printre articolele primordiale ale convenției (*Velikova împotriva Bulgariei*, nr. 41488/98, pct. 68, CEDO 2000-VI) și nu face obiectul niciunei derogări (a se vedea art. 15 § 2 din convenție). Împreună cu art. 3, acesta consacră una din valorile fundamentale ale societăților democratice care alcătuiesc Consiliul Europei. Circumstanțele în care cauzarea morții poate fi legitimă trebuie așadar să fie interpretate în

mod strict [*Salman împotriva Turciei* (MC), nr. 21986/93, pct. 97, CEDO 2000-VII]. Obiectul și scopul convenției, instrument de protecție a ființelor umane, impun, de asemenea, ca art. 2 să fie interpretat și aplicat astfel încât cerințele sale să fie concrete și efective (*McCann și alții împotriva Regatului Unit*, hotărâre din 27 septembrie 1995, seria A nr. 324, p. 45-46, pct. 146-147).

127. Prima teză a art. 2 § 1 obligă statul nu numai să nu provoace cu intenție și în mod ilegal moartea unei persoane, ci și, în cadrul ordinii sale juridice interne, să ia măsurile necesare pentru a proteja viața persoanelor aflate sub jurisdicția sa (*Kılıç împotriva Turciei*, nr. 22492/93, pct. 62, CEDO 2000-III). Obligația statului în această privință presupune datoria primordială de a proteja dreptul la viață prin implementarea unui cadru juridic și administrativ capabil să descurajeze atingerile aduse persoanei și care se bazează pe un mecanism de punere în aplicare conceput pentru prevenirea, eliminarea și sancționarea încălcărilor.

128. Astfel cum arată chiar textul art. 2, recurgerea polițiștilor la forța letală poate fi justificată în anumite circumstanțe. Totuși, art. 2 nu conferă deplină libertate de acțiune în această privință. Neîncadrarea prin norme și permiterea caracterului arbitrar acțiunii agenților statului sunt incompatibile cu respectarea efectivă a drepturilor omului. Acest lucru înseamnă că, pe lângă autorizarea conferită de legislația națională, operațiunile poliției trebuie să fie limitate suficient de acest drept, în cadrul unui sistem de garanții adecvate și efective împotriva caracterului arbitrar și a abuzului de forță, și chiar împotriva accidentelor care pot fi evitate (*Makaratzis*, citată anterior, pct. 58).

129. Având în vedere considerațiile precedente și importanța pe care o are art. 2 în orice societate democratică, Curtea trebuie să examineze cu deosebită atenție susținerile privind încălcarea acestei dispoziții, luând în considerare nu doar actele agenților statului care au recurs efectiv la forță, ci și toate circumstanțele în privința acestora, în special pregătirea și controlul exercitat asupra acestora (*McCann și alții împotriva Regatului Unit*, citată anterior, pct. 150). În ceea ce privește acest ultim punct, Curtea reamintește că polițiștilor nu trebuie să le lipsească precizia atunci când își exercită funcțiile, fie în contextul unei operațiuni pregătite, fie în cel al urmăririi spontane a unei persoane percepute ca fiind periculoasă: un cadru juridic și administrativ trebuie să definească condițiile limitate în care responsabilii privind aplicarea legii pot să recurgă la forță și să utilizeze arme de foc, ținând seama de normele internaționale elaborate în domeniu (*Hamiyet Kaplan și alții împotriva Turciei*, nr. 36749/97, pct. 49, 13 septembrie 2005).

130. În cele din urmă, este necesar să se reamintească faptul că, privit în ansamblu, textul acestei dispoziții arată că paragraful 2 nu definește toate situațiile în care este permisă cauzarea intenționată a morții, ci le descrie pe cele în care poate exista „recurgere [...] la forță”, ceea ce poate conduce la cauzarea involuntară a morții. Utilizarea sintagmei „absolut necesară” lasă să se înțeleagă că trebuie aplicat un criteriu de necesitate mai strict și imperios decât cel utilizat în mod normal pentru a stabili dacă intervenția statului este „necesară într-o societate democratică” în temeiul art. 8-11 § 2 din convenție. În special, recurgerea la forță trebuie să fie strict proporțională cu realizarea scopurilor enumerate la art. 2 § 2 lit. a), b) și c). În conformitate cu acest principiu, cadrul juridic național care reglementează operațiunile de arestare trebuie să condiționeze recurgerea la armele de foc de o apreciere minuțioasă a situației și, mai ales, de o evaluare a naturii infracțiunii săvârșite de fugar și a amenințării pe care o reprezintă [*Natchova și alții împotriva Bulgariei* (MC), nr. 43577/98 și 43579/98, pct. 96, CEDO 2005-VII].

ii) Situația în speță

131. Înainte de a verifica dacă recurgerea la forță împotriva reclamantului era justificată din perspectiva art. 2 § 2 din convenție, Curtea va examina mai întâi, din perspectiva art. 2 § 1, dacă legislația română privind utilizarea armelor de foc oferea în domeniu un cadru juridic și administrativ adecvat.

α) Cu privire la cadrul juridic și administrativ

132. Curtea observă că, la momentul faptelor în litigiu, legislația aplicabilă era Legea nr. 17/1996 privind regimul armelor de foc¹, completată de Legea nr. 26/1994 privind organizarea și funcționarea poliției². Aceste legi enumeră o întreagă serie de situații în care polițiștii puteau utiliza o armă de foc fără să fie obligați să răspundă de consecințele acestei utilizări. Este adevărat că aceasta nu era legitimă decât în caz de necesitate absolută și de imposibilitate de a utiliza alte mijloace de constrângere sau de imobilizare (supra, pct. 92). Totuși, din indicațiile oferite de Guvern reiese că dreptul român nu conținea nicio altă dispoziție care să reglementeze utilizarea armelor în cadrul operațiunilor polițienești, cu excepția obligației de somație, și că acesta nu includea nicio recomandare privind pregătirea și controlul operațiunilor în cauză (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Hamiyet Kaplan și alții*, citată anterior, pct. 54). Reiese că respectivul cadru juridic descris mai sus nu părea să fie suficient pentru a oferi nivelul de protecție a dreptului la viață „prin lege”, impus în societățile democratice contemporane în Europa.

133. Această concluzie cu privire la stadiul legislației române este coroborată prin elementele de care dispune Curtea cu privire la incidența cadrului juridic și administrativ asupra desfășurării operațiunii polițienești potențial letale care s-a soldat prin focul de armă tras asupra reclamantului.

134. Curtea este conștientă că operațiunea în cauză nu era programată (a se vedea, *a contrario*, *Rehbock împotriva Sloveniei*, nr. 29462/95, pct. 71-72, CEDO 2000-XII, și *Karagiannopoulos*, citată anterior, pct. 62), ci era vorba de o operațiune neprevăzută, capabilă să genereze consecințe neașteptate la care polițiștii au trebuit să reacționeze fără pregătire. Având în vedere dificultatea misiunii poliției în societățile contemporane, caracterul imprevizibil al comportamentului uman și cel inevitabil al opțiunilor operaționale în ceea ce privește prioritățile și resursele, este necesar ca sfera de aplicare a obligației pozitive ce revine autorităților interne să fie interpretată astfel încât să nu le impună acestora o sarcină insuportabilă (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Mahmut Kaya împotriva Turciei*, nr. 22535/93, pct. 86, CEDO 2000-III). Totuși, reacțiile spontane ale poliției trebuie să fie compatibile cu instrucțiunile relevante în materie de intervenții polițienești.

135. Prin urmare, admitând că polițiștii implicați în cauză nu au avut suficient timp pentru a aprecia toți parametrii și pentru a-și organiza cu atenție intervenția, Curtea consideră că situația se datorează în general faptului că operațiunile polițienești nu beneficiau de structura adecvată pe care ar fi trebuit să o confere legislația și practica interne. Absența unor reguli clare poate explica motivul pentru care un singur polițist a încercat să îi oprească pe primul reclamant și pe fratele acestuia care, potrivit declarațiilor polițiștilor, erau înarmați cu cuțite, în timp ce ceilalți doi polițiști au încercat să oprească persoana care alerga strigând după ajutor și care nu era, vizibil, înarmată. De asemenea, acest lucru permite să se înțeleagă reacția polițistului care ar fi încercat să efectueze o somație numai după ce a încercat să îl oprească pe primul reclamant, deși, potrivit polițistului respectiv, acesta ar fi fost înarmat cu

¹ Legea nr. 17/1996 a fost abrogată prin art. 145 din Legea nr. 295/200 privind regimul armelor și munițiilor, publicată în Monitorul Oficial nr. 583 din 30 iunie 2004.

² Legea nr. 26/1994 a fost abrogată prin art. 52 din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române, publicată în Monitorul Oficial nr. 305 din 9 mai 2002.

un cuțit. Prin urmare, polițistul în cauză a putut să acționeze cu multă autonomie și să ia inițiative necugetate, cum nu s-ar fi întâmplat probabil dacă ar fi beneficiat de o formare și de o instrucție corespunzătoare (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Makaratzis*, citată anterior, pct. 70).

136. În continuare, Curtea subliniază că ancheta penală desfășurată în speță nu conține nicio precizare cu privire la compatibilitatea comportamentului lui L.N.D cu o oarecare normă sau practică aplicabilă în materie. De altfel, Guvernul nu a făcut trimitere la o eventuală procedură disciplinară în cazul agenților respectivi.

137. Având în vedere elementele precedente, Curtea consideră că, în ceea ce privește obligația pozitivă de a pune în aplicare un cadru legislativ și administrativ adecvat, astfel cum le impunea prima frază a art. 2 § 1, autoritățile române nu făcuseră, la momentul respectiv, tot ce se putea aștepta de la ele în mod rezonabil pentru a oferi cetățenilor nivelul de protecție necesar, în special în cazurile, precum cel în speță, privind recurgerea la o forță potențial letală, precum și pentru a contracara riscurile reale și imediate pentru viață pe care le pot genera, chiar și în mod excepțional, operațiunile polițienești.

β) Cu privire la răspunderea agenților statului, necesitatea și proporționalitatea forței utilizate în speță

138. Curtea observă, mai întâi, că se confruntă cu versiuni divergente ale faptelor și că acestea sunt strâns legate de răspunderea statului cu privire la evenimentele care au fost pe punctul de a duce la decesul reclamantului. Totuși, aceasta reamintește că, în general, nu are obligații în raport cu constatările instanțelor interne și este liberă să facă propria evaluare ținând seama de toate elementele de care dispune [*Iambor împotriva României* (nr. 1), nr. 64536/01, pct. 166, 24 iunie 2008].

139. Pentru aprecierea probelor, Curtea adoptă, în general, criteriul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă”. Cu toate acestea, o asemenea probă poate reieși dintr-o serie de indicii sau din supoziții necontestate, suficient de grave, precise și concordante. Atunci când evenimentele în cauză, în totalitatea lor sau în cea mai mare parte, sunt cunoscute în exclusivitate de autorități, ca, de exemplu, în cazul persoanelor aflate în arest sau în timpul unei operațiuni polițienești, orice rană sau deces survenit în timpul acestei perioade conduce la puternice prezumții de fapt. În realitate, trebuie să se considere că sarcina probei revine autorităților care trebuie să ofere o explicație satisfăcătoare și convingătoare cu privire la derularea faptelor și să expună elemente solide care permit respingerea susținerilor reclamantilor [*Salman împotriva Turciei*, citată anterior, pct. 100; *Mansuroğlu împotriva Turciei*, nr. 43443/98, pct. 78, 26 februarie 2008].

140. Reiese că, atunci când se reproșează agenților săi că au recurs la o forță potențial letală în circumstanțe aflate sub controlul lor, cu încălcarea art. 2 § 2, guvernului pârât îi revine sarcina de a stabili că forța în cauză nu a depășit ceea ce era „absolut necesar” și că era „strict proporțională” cu oricare dintre scopurile autorizate prin această dispoziție.

141. În speță, primul reclamant susține, în principal, că nu era înarmat și că un agent de poliție l-a lovit înainte să tragă asupra sa de la distanță mică. Ceilalți doi reclamanti, care nu îl cunoșteau la momentul respectiv și care au fost martori oculari ai faptelor în litigiu, au coroborat aceste susțineri. În circumstanțele prezentei cauze, Curtea apreciază că reclamantul a făcut tot ce îi stătea în putere pentru a-și susține *prima facie* capătul de cerere. Acesta nu avea obligația și nici nu era, de altfel, în măsură să prezinte probe mai tangibile, întrucât aceste probe, în cazul în care existau, nu se puteau afla decât în posesia autorităților interne (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Mansuroğlu*, citată anterior, pct. 84). Prin urmare, îi revenea

Guvernului sarcina de a oferi o explicație plauzibilă cu privire la originea rănii reclamantului, cauzată de un glonț tras de la distanță mică.

142. Guvernul susține că reclamantul a fost atins de un glonț la cap din cauza căderii autorului focului de armă, a cărui intenție era să efectueze un foc de avertisment. Guvernul explică că acesta din urmă s-a limitat să riposteze la atacul persoanei în cauză, care îl rănise cu un cuțit, și că se afla așadar în situație de legitimă apărare. În acest sens, Guvernul face trimitere la concluziile parchetului, care a dispus încetarea urmăririi penale în prezenta cauză (supra, pct. 81).

143. Curtea apreciază că argumentul Guvernului pare să corespundă situațiilor prevăzute la art. 2 § 2 lit. a) și b) din convenție.

144. În ceea ce privește derularea faptelor, Curtea observă că, potrivit Guvernului, reclamantul a fost atins la cap de un glonț din cauza căderii autorului focului de armă, a cărui intenție era să efectueze un foc de avertisment. Acest argument, care implică un act involuntar din partea autorului focului de armă, nu prea este totuși conciliabil cu concluziile la care a ajuns parchetul în decizia sa din 23 iulie 2003, din care reiese că polițistul acționase în legitimă apărare, fapt ce presupune un act voluntar vizând răspunsul la un atac.

145. De altfel, Curtea observă că argumentul potrivit căruia reclamantul și fratele acestuia au fost înarmați cu cuțite, iar reclamantul l-a atacat pe L.N.D. se bazează pe rapoarte aproape identice întocmite de cei trei polițiști în cauză și pe care parchetul le-a acceptat fără rezerve. Acest argument se bazează, de asemenea, pe declarațiile fostului cumnat al reclamantului, deși conflictul dintre cei doi bărbați era bine cunoscut autorităților, precum și pe cele ale paznicului de la spitalul Caritas, care nu asistasese el însuși la faptele în litigiu și care se limitase să repete ceea ce auzise despre derularea acestora. În schimb, parchetul nu a explicat motivele pentru care a eliminat mărturiile celorlalți doi reclamanți, care asistaseră personal la derularea evenimentelor. Acest lucru este cu atât mai surprinzător cu cât a doua reclamantă a declarat că încercase să îl imobilizeze pe L.N.D. și că îmbrăcămintea acestuia nu era pătată cu sânge. Curtea este surprinsă de faptul că contradicțiile constatate între depoziții nu au făcut obiectul unei examinări atente din partea parchetului (a se vedea, *mutatis mutandis*, Cobzaru, citată anterior, pct. 69).

146. De asemenea, Curtea observă că autoritățile nu au considerat util să demareze o anchetă cu privire la proveniența singurului cuțit găsit în mașina poliției, în timp ce medicul legist nu putuse să se pronunțe cu privire la ipoteza unei automutilări din partea polițistului sau cu privire la natura obiectului ascuțit despre care se pretinde că a fost utilizat de reclamant. Aceasta nu poate decât să constate lipsa de profesionalism de care au dat dovadă polițiștii în această privință, confiscând cuțitul, despre care se pretinde că a fost utilizat de reclamant, în condiții inadecvate (fără o descriere detaliată a cuțitului, fără vreo precizare cu privire la ora descoperirii sale și fără o sigilare corespunzătoare) care au făcut, de altfel, să fie inutilă orice expertiză dactiloscopică, cu toate că le revenea sarcina de a-și lua toate precauțiile necesare pentru a garanta colectarea probelor (a se vedea *Celniku împotriva Greciei*, nr. 21449/04, pct. 66-67, 5 iulie 2007). De altfel, Curtea observă că argumentul întemeiat pe inutilitatea unei expertize dactiloscopice nu este menționat decât în observațiile Guvernului. Potrivit elementelor pe care le deține Curtea, nicio autoritate nu s-a pronunțat în acest sens în timpul anchetei.

147. În aceste condiții, nu se poate considera că autoritățile au încercat cu adevărat să afle dacă reclamantul era înarmat sau nu cu un cuțit și dacă îl lovise cu cuțitul pe L.N.D. Insuficiența elementelor factuale și a probelor colectate împiedică aprecierea Curții cu privire la faptele cauzei întemeindu-se pe constatările făcute de autoritățile naționale. În consecință, omisiunile imputabile organelor de cercetare penală descrise mai sus determină Curtea să respingă argumentul Guvernului potrivit căruia rana reclamantului a fost provocată de riposta

unui polițist pe care îl agresase cu un cuțit și care se afla, prin urmare, în legitimă apărare. O concluzie diferită ar însemna să se admită că autoritățile pot extrage beneficii de pe urma propriilor deficiențe și să se permită autorilor unor acte potențial letale să scape de răspundere.

148. Curtea identifică alte omisiuni și contradicții în ancheta desfășurată de autorități. În ceea ce privește probele privind traiectoria glonțului tras de L.N.D., Curtea subliniază că observațiile din raportul de expertiză întocmit la 28 februarie 2001 de medicul legist A.P. sunt contradictorii cu concluziile menționate în acesta (supra, pct. 67). Or, prima decizie prin care s-a dispus încetarea urmăririi penale, pronunțată la 24 iulie 2001, s-a întemeiat tocmai pe acest raport. Cu toate acestea, doar la 15 mai 2002, la mai mult de un an după aceasta, a fost rectificată contradicția respectivă de comisia de control a INML. De asemenea, Curtea observă că L.N.D. nu a fost audiat de parchet decât la 11 iulie 2001, și anume la un an și două luni de la deschiderea anchetei.

149. În plus, Curtea observă că prim-procurorul de la parchetul militar de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București a anulat prima decizie prin care s-a dispus încetarea urmăririi penale menționată anterior la 10 decembrie 2001, pe motiv că ancheta era incompletă și că aceasta ar fi trebuit condusă de însuși procurorul, și că a enumerat măsurile de cercetare judecătorească care trebuiau luate. Totuși, din elementele aflate la dosarul anchetei comunicat de Guvern nu reiese că parchetul militar pe de o parte și parchetul civil pe de altă parte ar fi luat măsurile de cercetare judecătorească complementare necesare pentru finalizarea anchetei (supra, pct. 75-81). Acestea s-au limitat să solicite avizul comisiei de control a INML și să îl interogheze din nou pe L.N.D., după care parchetul civil a pronunțat o nouă decizie prin care s-a dispus încetarea urmăririi penale la 23 iulie 2003. Curtea consideră ca deosebit de surprinzător faptul că parchetul militar și parchetul civil nu au ținut deloc seama de instrucțiunile oferite de prim-procurorul de la parchetul militar (a se vedea, în același sens, *Barbu Anghelescu împotriva României*, nr. 46430/99, pct. 68-69, 5 octombrie 2004).

150. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea concluzionează că, deoarece nu a demonstrat că forța potențial letală utilizată împotriva primului reclamant nu depășise ceea ce era „absolut necesar”, că era strict „proporțională” și urmarea unul din scopurile autorizate de art. 2 § 2, răspunderea statului este angajată în speță.

Prin urmare, a fost încălcată această dispoziție din punct de vedere material.

2. Cu privire la pretinsa insuficiență a anchetei

a) Argumentele părților

i) Argumentul reclamantului

151. Reclamantul denunță lipsa unei anchete efective, aprofundate și imparțiale cu privire la evenimentele care aproape că l-au costat viața.

152. Acesta susține că ancheta nu s-a derulat cu celeritatea necesară, subliniind că, după ce au colectat primele probe în urma evenimentelor din 19 mai 2000, autoritățile au lăsat să treacă o perioadă de timp importantă fără să ia măsuri de cercetare judecătorească. Astfel, martorii nu ar fi fost interogați de un procuror militar în condițiile impuse de lege decât după nouăsprezece luni de la deschiderea anchetei, iar expertizele medico-legale nu ar fi fost dispuse decât la un an după aceasta. În afară de aceasta, parchetul ar fi adresat INML originalul materialului de urmărire penală, ceea ce ar fi întrerupt ancheta timp de mai multe

luni. În plus, parchetul ar fi întârziat, fără vreun motiv valabil, să achite taxele datorate pentru raportul INML.

153. De altfel, procurorii militari însărcinați cu ancheta au dat dovadă de lipsă de imparțialitate. Aceștia ar fi încercat să influențeze martorii în momentul primelor depoziții ale acestora. De asemenea, aceștia nu și-au îndeplinit obligația de a conduce ancheta personal, martorii fiind audiați de colegii polițiștilor implicați. Cele trei persoane care au fost obligate să depună mărturie la inspectorat au fost reținute aici până dimineața, deși polițiștilor implicați li s-ar fi solicitat doar să redacteze rapoarte, iar aceștia nu au fost audiați decât după mai multe luni.

154. În plus, procurorii militari au dat dovadă de lipsă de imparțialitate obiectivă în privința polițiștilor, deoarece și unii, și alții erau militari activi aparținând unei structuri ierarhice, fapt subliniat de Curte în hotărârea *Bursuc împotriva României* (nr. 42066/98, 12 octombrie 2004).

155. Ancheta a avut un caracter superficial. Parchetul nu a pus în aplicare toate măsurile prescrise de decizia din 10 decembrie 2001 prin care se dispusese continuarea anchetei, iar procurorii însărcinați cu cazul nu ar fi trebuit să răspundă de această neaplicare. Parchetul s-a limitat să obțină avizul comisiei de control a INML și să îl audieze pe L.N.D.

156. În cele din urmă, ar trebui reamintite anomaliiile anchetei, descrise din perspectiva aspectului material al art. 2 din convenție (concluzii atipice ale rapoartelor medico-legale privind traiectoria glonțului, imprecizie cu privire la natura obiectului ascuțit despre care se pretinde că a fost utilizat de reclamant – cuțit sau sabie –, lipsa anchetei privind proveniența cuțitului descoperit în mașina poliției, a se vedea supra pct. 114 și urm. pentru informații mai detaliate). În plus, confiscarea cuțitului nu a fost efectuată în condițiile impuse de lege, întrucât procesul-verbal redactat la momentul percheziției la fața locului nu conținea nicio descriere precisă a cuțitului și nu menționa ora descoperirii sale. În cele din urmă, confiscarea cuțitului a fost realizată cu încălcarea regulamentului de procedură referitor la ambalarea și sigilarea obiectelor pe care se află amprente, a căror păstrare este necesară.

157. Reclamantul concluzionează că, în cazul în care un agent al statului a recurs la o forță potențial letală, nu este posibil să se limiteze la o anchetă confuză, cu vicii de procedură și contradicții.

ii) Argumentul Guvernului

158. Guvernul contestă argumentul reclamantului. Acesta consideră că inițial parchetul militar teritorial, iar ulterior parchetul civil au desfășurat o anchetă efectivă și obiectivă în prezenta cauză. În ceea ce privește caracterul efectiv al anchetei, acesta susține că toate mijloacele de probă utile – depoziții ale martorilor, verificări la fața locului, prelevări de eșantioane, examen balistic, expertize medico-legale, rapoarte și depoziții ale agenților de poliție implicați – au fost administrate în vederea stabilirii complete a faptelor.

159. În ceea ce privește caracterul obiectiv al anchetei, Guvernul subliniază că procurorii militari și polițiștii erau într-adevăr ofițeri activi la momentul faptelor, dar aparțineau unor structuri diferite, procurorii militari fiind subordonați din punct de vedere ierarhic Ministerului Justiției, iar polițiștii Ministerului de Interne. În plus, polițiștii de la inspectoratul unde au fost depuse primele mărturii în seara dramei, al căror singur rol ar fi constat în facilitarea redactării depozițiilor martorilor, nu au participat în mod activ la anchetă. Aceștia nu au intervenit în derularea anchetei și nu au efectuat acte de procedură. De altfel, prezența lor în camerele de interogatoriu a fost sancționată prin anularea primei decizii de încetare a urmăririi penale din 24 iulie 2001, pronunțată tocmai pentru că martorii nu fuseseră

audiați direct de procurorul militar. În cele din urmă, ancheta a fost finalizată de parchetul civil după modificarea statutului polițiștilor.

b) Motivarea Curții

i) Principii generale

160. Curtea reamintește că obligația de a proteja dreptul la viață pe care îl impune art. 2, coroborată cu datoria generală care îi revine statului în temeiul art. 1 din convenție de „a recunoaște oricărei persoane aflate sub jurisdicția [sa], drepturile și libertățile definite [...] [în] convenție”, presupune și impune desfășurarea unei forme de anchetă oficială efectivă atunci când recurgerea la forță a cauzat moartea unei persoane (a se vedea, *mutatis mutandis*, *McCann și alții*, citată anterior, pct. 161, și *Kaya împotriva Turciei*, 19 februarie 1998, pct. 105, *Culegere* 1998-I). O astfel de anchetă trebuie să aibă loc de fiecare dată când o persoană decedează în urma recurgerii la forță, fie că autorii preținși sunt agenți ai statului sau terți [*Tahsin Acar împotriva Turciei* (MC), nr. 26307/95, pct. 220, CEDO 2004-III]. Investigațiile trebuie să fie, în special, aprofundate, imparțiale și atente [*Çakıcı împotriva Turciei* (MC), nr. 23657/94, pct. 86, CEDO 1999-IV].

161. Indiferent de modalitățile de anchetă, autoritățile trebuie să acționeze din oficiu, imediat ce situația le este adusă la cunoștință. Acestea nu pot lăsa la latitudinea rudelor victimei inițiativa de a depune o plângere formală sau de a-și asuma răspunderea unei proceduri de anchetă [a se vedea, de exemplu, *mutatis mutandis*, *İlhan împotriva Turciei* (MC), nr. 22277/93, pct. 63, CEDO 2000-VII, și *Finucane împotriva Regatului Unit*, nr. 29178/95, pct. 67, CEDO 2003-VIII].

162. Ancheta desfășurată trebuie, de asemenea, să fie efectivă, adică să permită să conducă la identificarea și, eventual, pedepsirea persoanelor vinovate [*Ramsahai și alții împotriva Țărilor de Jos* (MC), nr. 52391/99, pct. 324, CEDO 2007-VI]. Este vorba, aici, de o obligație care nu vizează rezultatul, ci mijloacele. Autoritățile trebuie să fi luat măsurile care le erau rezonabil accesibile pentru a obține dovezi privind incidentul [*Tanrikulu* (MC), nr. 23763/94, pct. 101-110, CEDO 1999-IV, pct. 109, și *Salman împotriva Turciei* (MC), nr. 21986/93, pct. 106, CEDO 2000-VII].

163. Natura și gradul examinării care răspund criteriului minim de eficiență a anchetei depind de circumstanțele speței. Acestea sunt apreciate pe baza tuturor faptelor relevante și în funcție de realitățile practice ale anchetei. Nu este posibilă reducerea varietății de situații care se pot produce la o simplă listă de anchete sau la alte criterii simplificate (*Tanrikulu*, citată anterior, *Kaya*, citată anterior, pct. 89-91, *Güleç împotriva Turciei*, hotărârea din 27 iulie 1998, *Culegere* 1998-IV, p. 1732-1733, pct. 79-81, și *Velikova*, citată anterior, pct. 80).

164. În acest context, o cerință de celeritate și diligență rezonabilă este implicită. Trebuie să se admită că pot exista obstacole sau dificultăți care împiedică evoluția anchetei într-o situație specială. Totuși, un răspuns rapid din partea autorităților, atunci când este vorba de anchetarea folosirii forței letale, poate fi, în general, considerat drept esențial pentru a păstra încrederea publicului în respectarea principiului legalității și pentru a evita orice aparență de complicitate sau de toleranță față de acte ilegale (*McKerr împotriva Regatului Unit*, nr. 28883/95, pct. 114, CEDO 2001-III).

165. Din aceleași motive, publicul trebuie să aibă dreptul de a verifica în mod suficient ancheta sau concluziile sale, astfel încât să poată fi contestată răspunderea atât în practică, cât și în teorie. Gradul impus de control public poate varia de la o situație la alta. Totuși, în toate cazurile, rudele victimei trebuie asociate procedurii în măsura în care este necesar pentru

protecția intereselor lor legitime (*Güleç*, citată anterior, pct. 82, și *McKerr*, citată anterior, pct. 148).

166. Curtea apreciază că aceste principii sunt aplicabile în speță, întrucât forța utilizată de poliție împotriva reclamantului a pus în pericol viața acestuia.

ii) Situația în speță

167. Curtea constată că a avut totuși loc o anchetă în prezenta cauză. Parchetul de pe lângă Tribunalul Militar Teritorial București s-a sesizat în privința cauzei și a anchetat atât în ceea ce privește susținerile potrivit cărora L.N.D. trăsese în reclamant, cât și cu privire la acuzația de ultraj adusă împotriva acestuia din urmă. Întrucât normele privind competența au fost modificate, continuarea anchetei a fost încredințată parchetului civil. Acesta a pronunțat o rezoluție de încetare a urmăririi penale privind rana cauzată reclamantului pe motiv că L.N.D. acționase în legitimă apărare. Curtea trebuie să facă în prezent o apreciere a caracterului „efectiv” al anchetei și a diligenței cu care a fost desfășurată.

168. Curtea reamintește că, pentru ca o anchetă efectuată cu privire la fapte de omor sau rele tratamente comise de agenți ai statului să poată fi definită drept efectivă, este necesar ca persoanele însărcinate cu efectuarea anchetei și cele care efectuează investigațiile să fie independente de cele implicate în evenimente [a se vedea, de exemplu, *Güleç împotriva Turciei*, 27 iulie 1998, pct. 81-82, *Culegere* 1998-IV, și *Öğür împotriva Turciei* (MC) nr. 21954/93, CEDO 1999-III]. Aceasta presupune nu numai lipsa oricărei legături ierarhice sau instituționale, ci și o independență practică (a se vedea, de exemplu, *Ergi împotriva Turciei*, 28 iulie 1998, pct. 83-84, *Culegere* 1998-IV, și *Kelly și alții împotriva Regatului Unit*, nr. 30054/96, pct. 114, 4 mai 2001).

169. Curtea constată mai întâi că independența procurorilor militari care au condus ancheta este pusă la îndoială în ceea ce privește reglementarea națională în vigoare la momentul faptelor. Într-adevăr, aceasta a avut ocazia să constate că a fost încălcat art. 3 sub aspect procedural din cauza lipsei de independență a procurorilor militari însărcinați cu conducerea anchetei penale deschise în urma unor acuzații de rele tratamente îndreptate împotriva unor agenți de poliție (*Barbu Anghelescu*, citată anterior, pct. 67, și *Bursuc împotriva României*, citată anterior, pct. 107). A constatat că, la momentul respectiv, aceștia din urmă erau cadre militare active, la fel ca procurorii militari, dețineau, prin urmare, grade militare, beneficiau de toate privilegiile aferente funcțiilor lor, erau răspunzători de încălcarea regulilor de disciplină militară și făceau parte din structura militară constituită pe principiul subordonării ierarhice (*Barbu Anghelescu*, citată anterior, pct. 40-43). Curtea reiterează constatarea sa anterioară și nu identifică niciun motiv pentru care s-ar îndepărta de aceasta în prezenta cauză (a se vedea, de asemenea, *Melinte împotriva României*, nr. 43247/02, pct. 27, 9 noiembrie 2006).

170. Pe de altă parte, Curtea reține că, deși cauza a fost trimisă Parchetului de pe lângă Tribunalul București la 13 iunie 2003, acesta din urmă s-a mulțumit să îl audieze pe polițistul respectiv și să pronunțe încetarea urmăririi penale o lună mai târziu, la 23 iulie 2003. Intervenția acestui parchet nu este suficientă, conform Curții, să atenueze lipsa de independență a procurorilor militari care obținuseră majoritatea probelor în cursul primelor etape ale anchetei care au o importanță deosebită (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Velcea și Mazăre împotriva României*, nr. 64301/01, pct. 112, 1 decembrie 2009).

171. În continuare, Curtea observă că lipsa de independență a procurorilor militari, rezultând din existența acestei legături de natură instituțională, s-a tradus concret, în speță, prin lipsa de imparțialitate în modul în care aceștia au condus ancheta deschisă pentru actele lui L.N.D.

172. Curtea subliniază că, în loc să interogheze polițiștii implicați în incidentul din 19 mai 2000, procurorul însărcinat cu ancheta s-a mulțumit să le solicite redactarea de rapoarte cu privire la faptele în litigiu. Fără să nege utilitatea acestor rapoarte, Curtea apreciază că acestea nu puteau în niciun caz să înlocuiască audierea persoanelor în cauză în cadrul unei anchete penale. În această privință, Curtea constată că, din elementele aflate la dosarul anchetei penale care se află în posesia sa, reiese că L.N.D. nu a fost audiat de parchet decât la 11 iulie 2001, și anume la un an și două luni de la deschiderea anchetei (a se vedea, *a contrario*, pentru un termen de trei zile considerat rezonabil de Curte, *Kelly și alții*, citată anterior, pct. 113).

173. În plus, Curtea observă că desfășurarea anchetei a făcut obiectul unor amânări evidente. Astfel, expertiza medico-legală privind reclamantul nu a fost dispusă de parchet decât la 26 septembrie 2000, și anume la mai mult de patru luni de la deschiderea anchetei. Expertiza în cauză a fost realizată după mai mult de cinci luni, la 28 februarie 2001, iar comisia de control a INML nu a confirmat-o decât la 15 mai 2002, și anume după aproximativ un an și trei luni, în pofida contradicțiilor flagrante care existau între observațiile și concluziile raportului de expertiză. La aceasta se adaugă faptul că parchetul a transmis INML originalul dosarului de anchetă, ceea ce a provocat o întrerupere de mai multe luni în conducerea investigațiilor.

174. În cele din urmă, în ceea ce privește asocierea reclamanților la procedură, Curtea reamintește că divulgarea sau publicarea unor rapoarte ale poliției și a unor elemente privind anchetele poate să ridice probleme sensibile și să aibă efecte prejudiciabile pentru persoane particulare sau pentru alte anchete. Prin urmare, nu putem considera ca o cerință care rezultă în mod automat de la art. 2 faptul că rudele unei victime pot avea acces la anchetă pe întreaga durată a desfășurării acesteia. Accesul de care trebuie să beneficieze publicul sau rudele victimei poate fi acordat în alte stadii ale procedurilor existente (a se vedea, printre altele, *McKerr*, citată anterior, pct. 129). În plus, Curtea consideră că art. 2 nu le impune autorităților însărcinate cu ancheta obligația de a răspunde oricărei cereri de investigare ce poate fi formulată de o rudă a victimei în cursul anchetei (*Ramsahai*, citată anterior, pct. 348).

175. În speță, Curtea observă că decizia de încetare a urmăririi penale din 24 iulie 2001 nu a fost comunicată reclamantului. Parchetul s-a limitat să comunice persoanei în cauză dispozitivul deciziei printr-o scrisoare care, de altfel, nu i-a parvenit (supra, pct. 71). Cererea de comunicare a unei copii integrale a deciziei în cauză, formulată de reclamant la 10 octombrie 2001, a rămas fără răspuns. Avocatul persoanei în cauză, care formulase o cerere identică, a fost, de asemenea, refuzat și nu a putut consulta această decizie și nici dosarul integral la fața locului decât la 7 martie 2002. Or, nemotivarea unei decizii de încetare a urmăririi penale, pronunțată într-o cauză care face obiectul unei controverse, poate în sine să afecteze încrederea publicului și riscă să priveze victimele, precum și rudele acestora, de acces la informații privind o chestiune crucială pentru acestea și să împiedice orice contestație eficientă a deciziei (a se vedea, de asemenea, *Velcea și Mazăre*, citată anterior, pct. 114). Prin urmare, controlul publicului și accesul familiei la anchetă, care au un caracter imperativ, au lipsit în speță.

176. Curtea apreciază că elementele de mai sus îi sunt suficiente pentru a constata că procedurile privind incidentul din 19 mai 2000 nu pot fi considerate drept o anchetă rapidă și eficientă. În consecință, autoritățile române nu au respectat obligația procedurală care rezultă din art. 2 din convenție. Prin urmare, și în această privință, a fost încălcată dispoziția respectivă.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din convenție

177. Primul reclamant susține că vătămrile corporale grave care i-au fost cauzate la momentul interpelării sale de către polițist – care l-ar fi lovit cu pumnii la cap, precum și la față, și l-ar fi împins de mai multe ori în zidul spitalului – și focul de armă a cărui victimă a fost trebuie să fie calificate drept acte de tortură. De asemenea, reluând argumentele formulate din perspectiva art. 2 din convenție, acesta pretinde că susținerile respective nu au făcut obiectul unei anchete prompte, imparțiale și efective. Acesta invocă art. 3 din convenție, redactat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

178. Guvernul susține că reclamantul nu a adus nicio probă tangibilă în sprijinul afirmațiilor sale de tortură. În cazul în care persoana în cauză ar fi suferit vătămrile corporale pe care le denunță, aceasta ar fi prezentat urme profunde pe care medicii le-ar fi observat și consemnat. Or, fișa de internare din 19 mai 2000 și examenele tomografice nu conțin nicio observație în acest sens. În ceea ce privește focul de armă, Guvernul susține că polițistul trăsese în legitimă apărare, fără să aibă intenția de a aplica reclamantului tratamente contrare art. 3 din convenție. În ceea ce privește aspectul procedural al capătului de cerere, Guvernul precizează că ancheta desfășurată cu privire la evenimentele în litigiu se referea, de asemenea, la acuzațiile de rele tratamente, care constituiau elementul material al infracțiunii de omucidere. Făcând trimitere la argumentele pe care le-a expus din perspectiva art. 2 din convenție, acesta constată caracterul efectiv al anchetei în cauză.

179. Curtea subliniază că acest capăt de cerere este legat de cel examinat mai sus din perspectiva art. 2 din convenție și trebuie, prin urmare, să fie de asemenea declarat admisibil.

180. Totuși, ținând seama de constatările privind încălcarea art. 2 din convenție (supra, pct. 150 și 176), Curtea nu consideră necesar să se recurgă la o analiză suplimentară din perspectiva art. 3 din convenție.

III. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 și a art. 13 din convenție coroborate cu art. 2 și art. 3

181. Reclamantul pretinde că absența unei anchete efective privind rana cauzată de glonț a cărui victimă a fost și acuzațiile de rele tratamente formulate de el l-a împiedicat să sesizeze o instanță cu o cerere de despăgubire. În acest sens, invocă art. 6 § 1 din convenție, ale cărui fragmente relevante sunt redactate după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil [...], de către o instanță [...], care va hotări [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...].”

De asemenea, acesta invocă art. 13 din convenție care prevede:

„Orice persoană ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de [...] convenție au fost încălcate are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și dacă încălcarea ar fi fost comisă de persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

182. Curtea a considerat întotdeauna că este necesar să fie examinate capetele de cerere întemeiate pe inexistența, nelegalitatea sau ineficacitatea procedurilor de despăgubire din perspectiva art. 13 din convenție, ale cărui garanții sunt mai extinse decât cele ale art. 6, atunci când sunt invocate în fața sa încălcări ale art. 2 și 3 (a se vedea, în ceea ce privește art. 2 din convenție, *Kaya împotriva Turciei*, citată anterior, pct. 105 și, în ceea ce privește

art. 3, *Aydın împotriva Turciei*, 25 septembrie 1997, pct. 102, *Culegere* 1997-VI și *Egmez*, citată anterior, pct. 102).

183. Prin urmare, Curtea va examina capătul de cerere al reclamantului din perspectiva art. 13 din convenție.

A. Argumentele părților

184. Guvernul susține mai întâi că autoritățile au condus o anchetă aprofundată, efectivă și independentă cu privire la acuzațiile de tentativă de omor și lovire și alte violențe formulate de persoana în cauză și că ofițerul de poliție respectiv a fost exonerat de orice răspundere penală deoarece acționase în legitimă apărare.

185. Subliniind că încetarea urmăririi penale nu are autoritate de lucru judecat pe plan civil, Guvernul susține în continuare că decizia de încetare a urmăririi penale pronunțată de parchet la 23 iulie 2003 nu îl împiedica pe reclamant să sesizeze o instanță civilă în vederea obținerii unei despăgubiri pentru atingere adusă vieții și rele tratamente în temeiul art. 998-999 și al art. 1000 alin. (3) C. civ. Acesta adaugă că cheltuielile de judecată aferente unei asemenea acțiuni nu se pot interpreta ca o restricție la dreptul de acces la instanță, ținând seama de posibilitățile de reducere, de scutire, de amânare sau de eşalonare prevăzute de Legea nr. 146/1997. În acest sens, se sprijină pe un raport din care reiese că Ministerul de Finanțe a admis 1 023 din 1 565 de cereri de acordare a unor facilități de plată a cheltuielilor de judecată înregistrate în perioada 2000-2002, adăugând că OUG nr. 149/2003 autorizează instanțele înseși să acorde asemenea facilități. În cele din urmă, precizează că reclamantul ar fi putut introduce o acțiune în despăgubiri prevalându-se de dispozițiile Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, acțiune scutită de taxe judiciare. Acesta susține că îndoielile exprimate de persoana în cauză cu privire la eficacitatea acestor căi de recurs nu pot, în niciun caz, să îl scutească de obligația de a le epuiza.

186. Reclamantul pretinde că nu ar fi putut să se constituie parte civilă în procedura penală decât în cazul în care procurorul ar fi decis să înceapă urmărirea penală. Acesta susține că încetarea urmăririi penale pronunțată în speță l-a privat de dreptul său de acces la o instanță competentă pentru examinarea cererii sale de reparație a unui prejudiciu care decurge din fapte de natură penală.

Acțiunea în despăgubiri întemeiată pe art. 998-999 C. civ. sau acțiunea privind o formă de discriminare sancționată de OG nr. 137/2000 pe care ar fi putut să o exercite ar fi fost destinate eşecului din cauza superficialității, a ineficacității și a lipsei de imparțialitate a anchetei penale. De asemenea, exercitarea acțiunii întemeiate pe răspunderea civilă delictuală l-ar fi constrâns să plătească o taxă judiciară mare. Imposibilitatea în care s-ar fi aflat de a îndeplini această condiție din cauza sărăciei ar fi reprezentat în sine un obstacol în calea sesizării instanțelor civile. Pe de altă parte, posibilitatea de a obține facilități de plată ar fi fost pur teoretică deoarece măsurile de aplicare a dispozițiilor relevante în domeniu nu ar fi fost adoptate. De asemenea, scutirea de plata taxei judiciare ar fi fost singura soluție accesibilă reclamantului dintre toate cele enumerate de Guvern. Or, din raportul prezentat de acesta, ar reieși că doar 39,8% din cererile de scutire fuseseră admise de Ministerul de Finanțe. De asemenea, ar trebui să se sublinieze că Guvernul nu a prezentat nicio decizie prin care acest minister să fi admis o cerere de scutire într-o procedură îndreptată împotriva statului.

187. În cele din urmă, ar trebui să se denunțe lipsa de acces la investigațiile desfășurate în speță și pasivitatea autorităților în ceea ce privește relele tratamente aplicate înaintea focului de armă.

B. Motivarea Curții

1. Cu privire la admisibilitate

188. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

189. Curtea reafirmă că art. 13 din convenție garantează existența în dreptul intern a unei căi de atac care să permită prevalarea de drepturile și libertățile din convenție, astfel cum sunt consacrate în aceasta. Prin urmare, această dispoziție are drept consecință impunerea unei căi de atac interne care permite instanței naționale competente să se pronunțe cu privire la conținutul unei „plângeri credibile” întemeiate pe convenție și să ofere măsurile de reparație corespunzătoare, chiar dacă statele contractante beneficiază de o anumită marjă de apreciere cu privire la modul de a se conforma obligațiilor impuse de aceasta.

190. Domeniul de aplicare a obligației care decurge din art. 13 variază în funcție de natura capătului de cerere pe care reclamantul îl întemeiază pe convenție. Cu toate acestea, calea de atac prevăzută la art. 13 trebuie să fie „efectivă” atât în practică, cât și în drept, în sensul că exercitarea acesteia nu trebuie să fie împiedicată în mod nejustificat de actele sau omisiunile autorităților din statul pârât (*Aydın împotriva Turciei*, citată anterior, pct. 103; *Cobzaru*, citată anterior, pct. 80).

191. În consecință, având în vedere importanța fundamentală a drepturilor garantate de art. 2 și 3 din convenție, art. 13 impune, atunci când se află în litigiu circumstanțele unui deces sau ale unei agresiuni potențial letale, investigații aprofundate și efective, care să poată conduce la identificarea și sancționarea persoanelor răspunzătoare pentru fapte și care să presupună un acces efectiv al reclamantului la procedura de anchetă, pe lângă plata unei despăgubiri, dacă este cazul (*Kaya*, citată anterior, pct. 107, și *Cobzaru*, citată anterior, pct. 82).

192. Curtea reamintește că a constatat, de asemenea, încălcarea art. 2 din convenție din punct de vedere material și procedural (supra, pct. 150 și 176). În aceste condiții, îi revine sarcina de a verifica dacă o acțiune civilă în despăgubiri, îndreptată împotriva autorului tratamentelor denunțate de reclamant, constituie o cale de atac efectivă în sensul art. 13.

193. În această privință, Curtea reamintește că a examinat deja acuzații de deces și de rele tratamente vizând agenți ai statului român și că a hotărât că, deși instanțele civile nu erau obligate în mod formal de aprecierea faptelor de către autoritățile de urmărire penală, importanța atribuită anchetei penale care preceda sesizarea instanței civile era de o asemenea natură încât orice altă acțiune civilă distinctă, inclusiv o cerere de despăgubire, ar fi fost iluzorie și teoretică, deoarece, în practică, chiar și probele cele mai convingătoare ar fi fost respinse (*Cobzaru*, citată anterior, pct. 83, *Rupa*, citată anterior, pct. 190, și, mai recent, *Carabulea împotriva României*, citată anterior, pct. 166).

194. În speță, Curtea constată că Guvernul nu a prezentat niciun element care să poată conduce la o concluzie diferită. Nu i-a fost prezentată nicio decizie a vreunei instanțe civile care să infirme concluziile privind încetarea urmăririi penale, dispusă de un procuror, cu privire la realitatea faptelor imputate unui polițist.

195. Având în vedere considerațiile precedente și circumstanțele din prezenta cauză, Curtea concluzionează că respectivele căi de atac civile evocate de Guvern nu au caracterul efectiv impus de art. 13 din convenție.

196. Aceste elemente sunt suficiente Curții pentru a concluziona că a fost încălcată această dispoziție, coroborată cu art. 2 din convenție. De altfel, ținând seama de această constatare, Curtea nu consideră necesar să se recurgă la o analiză suplimentară din perspectiva art. 13, coroborat cu art. 3 din convenție.

IV. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 14, coroborat cu art. 2 și art. 3 din convenție

197. Reclamantul se pretinde victima unei încălcări a art. 14, coroborat cu art. 2 și art. 3 din convenție, susținând că punerea în pericol a vieții sale, relele tratamente suferite, precum și deficiențele anchetei rezultau din atitudinea discriminatorie a autorităților față de persoanele de etnie romă. Art. 14 din convenție se citește după cum urmează:

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de [...] convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

A. Argumentele părților

198. Reclamantul susține că apartenența sa la etnia romă și atitudinea discriminatorie a autorităților – polițiști și procurori – față de romi au jucat un rol în încălcarea drepturilor sale în temeiul art. 2 și art. 3 din convenție. Acesta subliniază că procurorul consemnase, în procesul-verbal al anchetei la fața locului, realizată la 19 mai 2000, că ofițerul de poliție, autor al focului de armă, „afirma că fusese agresat de un țigan”. Pe de altă parte, modul în care poliția a prezentat informații presei cu privire la prezenta cauză ar fi fost, de asemenea, discriminatoriu. Mai multe cauze – inclusiv cea a persoanei în cauză – vizând persoane de origine romă ar fi fost prezentate astfel încât să inculce opiniei publice ideea potrivit căreia țiganii se comportă agresiv. Pe de altă parte, autoritățile române nu și-au îndeplinit obligația care le revenea de a lua toate măsurile posibile pentru a verifica dacă un comportament discriminatoriu putuse sau nu să joace un rol în evenimente (*Natchova*, citată anterior).

199. Guvernul apreciază nu se poate distinge în speță nicio diferență de tratament nejustificată care să intre în domeniul de aplicare a art. 14 din convenție. Polițistul care a tras focul de armă ce l-a atins pe reclamant nu a formulat nicio declarație și nu a manifestat niciun comportament discriminatoriu sau ofensator legat de originea etnică a persoanei în cauză. Dimpotrivă, a acționat în legitimă apărare după o intervenție care viza să protejeze viața unui alt cetățean de etnie romă și a condus persoana în cauză la spital, salvându-i viața.

În plus, spre deosebire de cauza *Moldovan împotriva României* (nr. 2), [cererea nr. 41138/98 și 64320/01, CEDO 2005-VII (extrase)], în care se stabilise în mod clar că autoritățile avuseseră un comportament discriminatoriu, articolul de presă denunțat de reclamant nu preciza proveniența informațiilor. Prin urmare, atribuirea răspunderii pentru aceasta autorităților naționale ar fi pură speculație. În aceste condiții, trebuie să se constate că respectivul capăt de cerere al reclamantului nu este justificat.

În ceea ce privește obligația autorităților de anchetare cu privire la eventualele motivații rasiste ale actelor imputate polițistului în cauză, ar trebui să se constate că nu există în speță niciun indiciu de comportament discriminatoriu. În plus, articolul de presă citat de reclamant nu a fost adus la cunoștința organelor de anchetă.

B. Motivarea Curții

1. Cu privire la admisibilitate

200. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

a) Cu privire la faptul dacă statul pârât este răspunzător în caz de punere în pericol a vieții și de rele tratamente aplicate ca urmare a rasei sau a originii etnice a victimei

201. O discriminare constă în a trata în mod diferit, fără justificare obiectivă și rațională, persoane aflate în situații comparabile (*Willis împotriva Regatului Unit*, nr. 36042/97, pct. 48, CEDO 2002-IV). Violența rasială constituie o atingere specială adusă demnității umane și, ținând seama de consecințele sale periculoase, aceasta necesită o vigilență specială și o reacție viguroasă din partea autorităților. De aceea, acestea trebuie să recurgă la toate mijloacele de care dispun pentru a combate rasismul și violența rasistă, consolidând astfel concepția pe care democrația o are despre societate, percepend diversitatea din aceasta nu ca amenințare, ci ca bogăție (*Natchova*, citată anterior, pct. 145).

202. Sesizată cu privire la capătul de cerere al reclamantului, astfel cum a fost formulat de acesta, Curtea are sarcina de a stabili dacă rasismul a reprezentat sau nu un factor care a declanșat conduita imputată polițistului și a condus, astfel, la încălcarea art. 14 din convenție.

203. Curtea reamintește că, pentru aprecierea mijloacelor de probă, aceasta reține criteriul probei „dincolo de orice dubiu rezonabil”. Aceasta nu exclude totuși posibilitatea de a solicita guvernului pârât, în anumite cazuri în care este denunțată o discriminare, să respingă o pretenție de discriminare întemeiată și, în caz contrar, să constate încălcarea art. 14 din convenție. Cu toate acestea, atunci când se pretinde – ca în speță – că un act de violență ar fi motivat de prejudecăți rasiale, un astfel de demers ar însemna să se solicite guvernului pârât să dovedească faptul că persoana respectivă nu a adoptat o atitudine subiectivă specială. Dacă, în sistemele juridice din numeroase țări, proba efectului discriminatoriu al unei politici sau al unei decizii scutește de la dovedirea intenției în ceea ce privește o discriminare care ar fi avut loc în domeniul ocupării forței de muncă sau al prestării de servicii, este dificil să se transpună acest demers într-o cauză în care un act de violență ar fi fost motivat de considerente rasiale (*Natchova*, citată anterior, pct. 157).

204. În consecință, Curtea apreciază că, deși comportamentul polițistului în cauză face obiectul unor critici serioase, acesta nu reprezintă în sine un temei suficient pentru a se putea concluziona că tratamentul aplicat de poliție reclamantului avea motivații rasiste. Pe de altă parte, deși persoana în cauză se bazează pe informații publicate în presă despre incidente care se referă la cetățeni romi, Curtea nu poate să nu țină seama de faptul că singura sa preocupare este să stabilească dacă, în speță, tratamentul aplicat reclamantului era motivat de rasism [*Natchova*, citată anterior, pct. 155; *Bekos și Koutropoulos împotriva Greciei*, nr. 15250/02, pct. 66, CEDO 2005-XIII (extrase)]. În plus, nu reiese din dosar, iar reclamantul nu a indicat autorităților interne sau Curții, că polițiștii implicați în incident ar fi făcut afirmații rasiste la momentul faptelor (*Celniku*, citată anterior, pct. 80; *Vasil Sashov Petrov împotriva Bulgariei*, nr. 63106/00, pct. 69, 10 iunie 2010; și, *a contrario*, *Natchova*, citată anterior, pct. 153, *Osman împotriva Bulgariei*, nr. 43233/98, pct. 85 și 86, 16 februarie 2006; *Stoica împotriva*

României, nr. 42722/02, pct. 128, 4 martie 2008; și *Turan Cakir împotriva Belgiei*, nr. 44256/06, pct. 80, 10 martie 2009).

205. În rezumat, după ce a apreciat toate elementele relevante, Curtea nu consideră ca fiind stabilit dincolo de orice dubiu rezonabil că au existat atitudini rasiste care să joace un rol în tratamentul pe care ofițerul de poliție l-a aplicat reclamantului.

b) Cu privire la faptul dacă statul pârât și-a îndeplinit obligația de anchetare a ipotezei unui mobil rasist

206. Curtea consideră că, atunci când anchetează incidente violente, autoritățile statului au, de asemenea, obligația de a lua toate măsurile rezonabile pentru a descoperi dacă exista o motivație rasistă și pentru a stabili dacă sentimente de ură sau prejudecăți întemeiate pe originea etnică au jucat un rol în evenimente. Desigur, este adeseori extrem de dificil în practică să se dovedească o motivație rasistă. Obligația statului pârât de a ancheta cu privire la eventuale conotații rasiste într-un act de violență este o obligație privind mijloacele și nu de rezultat. Autoritățile trebuie să ia măsurile rezonabile, având în vedere circumstanțele, pentru a colecta și a conserva probele, pentru a studia toate mijloacele concrete de a descoperi adevărul și pentru a pronunța decizii pe deplin motivate, imparțiale și obiective, fără să omită fapte îndoielnice, revelatoare ale unui act de violență motivat prin considerente de rasă (*Natchova*, citată anterior, pct. 158-159).

207. În speță, Curtea a constatat deja că autoritățile române au încălcat art. 2 din convenție deoarece nu au desfășurat o anchetă efectivă cu privire la incident. Curtea consideră că trebuie să examineze separat capătul de cerere potrivit căruia acestea nu au verificat, de asemenea, dacă exista o legătură de cauzalitate între atitudinile rasiste invocate și violențele la care a recurs ofițerul de poliție împotriva reclamantului.

208. În această privință, aceasta observă că autoritățile care au anchetat cu privire la punerea în pericol a vieții reclamantului dispuneau de declarația dată de L.N.D. în fața procurorului militar în cursul anchetei la fața locului, realizată în seara dramei, în care precizase că „a fost agresat de un țigan”. Curtea apreciază că acest unic element nu este în sine suficient pentru a determina autoritățile să verifice dacă violențele la care ofițerul de poliție a recurs împotriva reclamantului aveau o motivație rasistă.

c) Concluzie

209. Având în vedere cele de mai sus, Curtea constată, prin urmare, că nu a fost încălcat art. 14 din convenție, coroborat cu art. 2 și art. 3 sub aspect material și procedural.

V. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 34 din convenție

210. Reclamantul apreciază că refuzul parchetului militar teritorial de a autoriza avocatul acestuia să facă copii de materialul de urmărire penală referitor la ancheta penală desfășurată în speță se interpretează ca un obstacol în calea dreptului său de recurs individual. Acesta invocă art. 34 din convenție. Deși, după o reîncadrare a faptelor realizată de Curte, aceste acuzații ale reclamantului au fost comunicate Guvernului din perspectiva art. 6 (dreptul de acces la instanță) și a art. 8 (dreptul la respectarea vieții private) din convenție, acestea vor fi examinate din perspectiva art. 34 din convenție, după cum a indicat reclamantul (a se vedea, de asemenea, *Ciupercescu împotriva României*, nr. 35555/03, pct. 135, 15 iunie 2010).

211. În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 34 din convenție, Curtea apreciază că incidentul denunțat de reclamant nu a împiedicat introducerea prezentei cereri și

că acesta nu a împiedicat persoana în cauză să își susțină plângerile. În aceste circumstanțe, nu se poate deduce din refuzul parchetului o voință deliberată a autorităților de a împiedica exercitarea dreptului de recurs individual al reclamantului (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Damian-Burueană și Damian împotriva României*, nr. 6773/02, pct. 120, 26 mai 2009).

Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

Partea II – cu privire la capetele de cerere invocate de cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant

VI. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 3 din convenție

212. Din perspectiva art. 3 din convenție, reclamanții se plâng că au suferit un tratament degradant în cursul privării de libertate, în noaptea de 19 spre 20 mai 2000, și pe care o consideră ilegală. De asemenea, aceștia susțin că declarațiile lor nu au condus la o anchetă efectivă.

A. Argumentele părților

213. Cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant se plâng că au fost reținuți în mod nelegal timp de zece ore la inspectoratul de poliție în noaptea de 19 spre 20 mai 2000 și că au fost privați de hrană, apă și odihnă. În afară de aceasta, anchetatorii însărcinați cu interogatoriul lor i-ar fi supus la presiuni psihice pentru a-i determina să își modifice declarațiile privind circumstanțele în care fusese tras focul de armă care l-a atins pe primul reclamant. Anchetatorii ar fi prelungit în mod deliberat interogatoriul cu scopul de a profita de oboseala lor și de epuizarea lor fizică și psihică pentru a-i constrânge să accepte depozițiile mincinoase redactate de poliție. Suferințele fizice și psihice acute, cauzate persoanelor în cauză, ar fi fost agravate de teama de consecințe pe care refuzul lor de a-și modifica depozițiile le-ar fi putut genera în privința lor, deoarece anchetatorii le-ar fi adresat amenințări directe. Al doilea reclamant s-ar fi izolat mult timp din cauza fricii pe care i-ar fi inspirat-o polițiștii. Tratamentele denunțate aduc atingere art. 3 din convenție.

214. Durata excesivă a reținerii lor nu poate fi justificată prin complexitatea cauzei întrucât aceasta nu prezenta nicio dificultate, autorul faptelor, martorii și corpul delict fiind identificați de la început. În plus, nicio normă de procedură nu autoriza reținerea martorilor, chiar și pentru scurtă durată, iar întârzierea în cazul interogatoriului martorilor nu se poate explica prin faptul că o anchetă la fața locului fusese inițiată în prealabil. De altfel, faptul că ceilalți martori nu au denunțat acțiunile criticate prin intermediul unei plângeri penale nu ar contrazice cu nimic argumentul persoanelor în cauză. În cele din urmă, motivul pentru care reclamanții nu și-au reiterat, cu ocazia ședinței din 6 decembrie 2001, susținerile privind rele tratamente s-ar justifica prin faptul că fuseseră audiați în calitate de martori și că a trebuit să se limiteze să răspundă la întrebările adresate de procurorul militar cu privire la agresiunea primului reclamant.

215. Guvernul susține că reținerea timp de mai multe ore la inspectoratul de poliție, de care se plâng cei doi reclamanți, se explică prin faptul că procurorul militar a trebuit să recurgă de îndată la o anchetă la fața locului. Susținerile persoanelor în cauză, potrivit cărora acestea ar fi fost supuse la presiuni și li s-ar fi refuzat permisiunea de a-și citi propriile declarații înainte de a le semna, chiar dacă nu au dat curs unei anchete, ar fi contrazise de faptul că acestea nu conțin nicio discordanță în raport cu depozițiile lor.

216. De altfel, ceilalți martori prezenți în seara de 19 mai 2000 la inspectoratul de poliție, și anume fratele și unchiul primului reclamant, nu s-ar fi plâns niciodată că ar fi fost supuși unor presiuni. În plus, cu ocazia audierii lor din 6 decembrie 2001, cei doi reclamanți nu au invocat tratamentele degradante ale căror victime se pretind. În aceste condiții, persoanele în cauză nu au dovedit veridicitatea susținerilor lor dincolo de orice dubiu rezonabil.

B. Motivarea Curții

1. Cu privire la admisibilitate

217. Curtea reamintește că susținerile de rele tratamente trebuie să fie întemeiate pe probe adecvate [*Mamatkoulou și Askarov împotriva Turciei* (MC), nr. 46827/99 și 46951/99, pct. 70, CEDO 2005-I].

218. Pentru aprecierea mijloacelor de probă, Curtea reține criteriul probei „dincolo de orice îndoială rezonabilă”. Totuși, aceasta nu a avut niciodată drept obiectiv să adopte demersul sistemelor juridice naționale care aplică acest criteriu. Nu este competentă să se pronunțe cu privire la vinovăție din perspectiva dreptului penal sau cu privire la răspunderea civilă, ci cu privire la răspunderea statelor contractante față de convenție. Caracterul specific al sarcinii pe care i-o atribuie art. 19 din convenție – a asigura respectarea angajamentelor ce decurg pentru înaltele părți contractante constând în recunoașterea drepturilor fundamentale consacrate de acest instrument – îi condiționează modul de abordare a probelor administrate. În cadrul procedurii din fața Curții, nu există niciun obstacol procedural în calea admisibilității mijloacelor de probă și nicio formulă predefinită aplicabilă aprecierii acestora. Curtea adoptă concluziile care, în opinia sa, sunt susținute de o evaluare independentă de toate mijloacele de probă, inclusiv deducțiile pe care le poate obține din faptele și observațiile părților. În conformitate cu jurisprudența sa constantă, proba poate reieși dintr-o serie de indicii sau din supoziții necontestate, suficient de grave, precise și concordante. În plus, gradul de convingere necesar pentru a ajunge la o concluzie specifică și, în această privință, repartizarea sarcinii probei sunt legate intrinsec de caracterul specific al faptelor, de natura acuzației formulate și de dreptul convențional respectiv. De asemenea, Curtea acordă atenție gravității unei constatări potrivit căreia un stat contractant a încălcat drepturi fundamentale (a se vedea *Natchova*, citată anterior, pct. 147).

219. În speță, în absența oricărui început de dovadă privind amenințări și presiuni despre care se pretinde că au fost exercitate de procurorul militar și de polițiști asupra celor doi reclamanți cu ocazia audierii acestora, pare dificil ca realitatea faptelor denunțate să fie constatată de Curte. Curtea consideră că declarațiile reclamanților nu sunt suficiente pentru a demonstra, dincolo de orice îndoială rezonabilă, existența amenințărilor și a presiunilor invocate. În afară de aceasta, nu se contestă că depozițiile făcute și semnate de reclamanți corespundeau afirmațiilor acestora. În consecință, nu se poate imputa autorităților naționale că nu au condus o anchetă în această privință.

Prin urmare, acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat.

220. În schimb, capătul de cerere al reclamanților întemeiat pe faptul că au rămas la inspectoratul de poliție fără apă sau hrană nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De altfel, acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

2. Cu privire la fond

221. Curtea observă că Guvernul nu contestă că reclamanții au fost reținuți la inspectoratul de poliție până noaptea târziu, fără apă sau hrană. Pe de altă parte, Guvernul nu a prezentat în fața Curții niciun document prin care se reglementează statutul martorilor în cauzele penale și în care se precizează modul în care trebuie tratați aceștia atunci când li se solicită, precum în speță, să rămână mai multe ore la dispoziția organelor de anchetă.

222. Ținând seama de cele de mai sus, de circumstanțele cauzei – în special de durata interogatoriilor la care au fost supuși reclamanții în urma unor evenimente dramatice – și de sentimentele de angoasă și de inferioritate pe care tratamentul denunțat le-a cauzat reclamanților, Curtea apreciază că acesta trebuie considerat ca fiind degradant.

223. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție în această privință.

VII. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5 § 1, 2, 4 și 5, considerat individual și coroborat cu art. 13 din convenție

224. Cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant susțin că au fost privați în mod nelegal de libertatea lor din 19 mai la ora 19.30 până la 20 mai 2000 la ora 5, cu încălcarea art. 5 § 1. Invocând în mod expres sau în esență art. 5 § 2, 4 și 5, aceștia se plâng, de asemenea, de faptul că nu au fost informați cu privire la motivele privării lor de libertate, de absența anchetei penale în această privință și de imposibilitatea de a obține reparație în această privință. În cele din urmă, reclamanții se plâng, din perspectiva art. 13 din convenție, de faptul că nu au dispus de un recurs efectiv pentru a denunța încălcările menționate anterior. Dispozițiile relevante ale art. 5 din convenție sunt redactate după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

b. dacă a făcut obiectul unei arestări sau dețineri legale pentru nerespectarea unei hotărâri pronunțate de un tribunal, conform legii, ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;

c. dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a se bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșire acesteia;

[...]

2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în cel mai scurt termen și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.

4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau detenție are dreptul să introducă recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității detenției sale și să dispună eliberarea sa dacă detenția este ilegală.

5. Orice persoană, victimă a unei arestări sau dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol, are dreptul la reparații.”

A. Argumentele părților

225. Din perspectiva art. 5 § 1 din convenție, reclamanții se plâng că au fost victimele unei privări ilegale de libertate în noaptea de 19 spre 20 mai 2000, că au fost supuși unor tensiuni extreme și că au suferit tratamente degradante. Aceștia susțin că deținerea martorilor este lipsită de temei juridic în dreptul român.

226. Din perspectiva art. 5 § 2 din convenție, persoanele în cauză afirmă că nu li s-a comunicat niciodată motivul privării lor de libertate. Aceștia afirmă că deținerea lor prelungită viza să îi determine, prin constrângere fizică și psihică, să își modifice declarațiile în sensul dorit de procurorul militar.

227. Invocând aspectul procedural al art. 5 din convenție, reclamanții denunță lipsa anchetei cu privire la privarea ilegală de libertate ale cărei victime se pretind. Aceștia consideră că raportul stabilit de asociația APADOR-CH în numele lor se interpretează ca o

plângere penală și că autoritățile sesizate ar fi trebuit să deschidă o anchetă penală pentru a examina temeinicia acuzațiilor formulate. Aceștia afirmă că, în lipsa unei asemenea anchete, nu au putut exercita un recurs în dreptul intern care să le fi permis să solicite reparație pentru deținerea lor, contrară art. 5 din convenție. În cele din urmă, reclamantii se plâng de inexistența unui recurs efectiv în sensul art. 13 din convenție pentru a denunța încălcările invocate mai sus, din perspectiva art. 5 din convenție.

228. Apreciind că reclamantii nu au fost privați de libertatea lor în sensul art. 5 § 1 din convenție, Guvernul consideră că această dispoziție nu se aplică în speță. Potrivit acestuia, persoanele în cauză au suferit cel mult o restricție adusă libertății lor, restricție prevăzută de lege și necesară pentru constatarea faptelor în ancheta care era în curs.

Reclamanții s-au prezentat de bunăvoie la inspectorat pentru a depune mărturie în calitate de martori oculari. Prin urmare, aceștia au știut de ce se aflau la sediul poliției. Au făcut chiar o primă depoziție în fața unui ofițer de poliție înainte de sosirea procurorului militar însărcinat cu situațiile de urgență, singurul care era de serviciu la momentul incidentului, survenit seara. Procurorul a fost constrâns să ia măsurile necesare pentru conservarea mijloacelor de probă recurgând la o anchetă la fața locului înainte de a putea audia martorii.

Durata audierilor, care s-ar fi derulat timp de câteva ore, s-ar explica prin necesitatea de a constata corect și complet faptele. În această privință, este necesar să se semnaleze că procurorul însărcinat pentru a obține de la martori expunerea desfășurării evenimentelor poate, de asemenea, să le adreseze întrebări în vederea clarificării oricărei divergențe între depoziții și că prezența tuturor martorilor este solicitată atunci când se dovedește necesar să se recurgă la confruntarea acestora.

Din punct de vedere obiectiv, natura și durata prezenței reclamanților la inspectorat nu ar atinge gravitatea necesară pentru a merita calificarea de privare de libertate. Elementele subiective ale situației denunțate nu pot invalida această concluzie, deoarece reclamantii nu erau într-o stare de sănătate fragilă, aceștia erau amândoi adulți conștienți de calitatea lor de martori, iar rolul pe care îl jucaseră în cadrul evenimentelor în litigiu nu era suficient pentru ca prezența lor la inspectorat să le fi putut genera o tensiune extremă. În plus, procurorul militar nu a încercat deloc să îi intimideze.

229. În cele din urmă, reclamantii nu au depus plângere împotriva pretenției lor privări de libertate. Aceștia s-au limitat să formuleze, prin intermediul raportului asociației APADOR-CH adresat Direcției Generale de Poliție și parchetului militar, acuzații succinte și neîntemeiate, pretinzând de exemplu că nu fuseseră informați cu privire la motivele prezenței lor la inspectorat. Ar fi avut posibilitatea de a depune o plângere penală care ar fi putut conduce la condamnarea poliștilor implicați pentru cercetare abuzivă și arestare nelegală, după cum s-a întâmplat în diferite cauze soluționate prin decizii prezentate Curții de către Guvern.

230. În ceea ce privește pretinsa imposibilitate a reclamanților de a obține reparație, dispozițiile art. 5 § 5 din convenție nu ar fi aplicabile în speță din cauză că persoanele în cauză nu au suferit o privare de libertate.

B. Motivarea Curții

231. În primul rând, Curtea subliniază că cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant au rămas la inspectorat din 19 mai, ora 19.30, până la 20 mai 2000, ora 5 – și anume o durată totală de nouă ore și jumătate, pentru a fi audiați în locul respectiv în calitate de martori, mai întâi de un ofițer de poliție, iar apoi de procurorul militar.

232. Curtea reamintește că art. 5 § 1 garantează, în primul rând, „legalitatea” detenției, inclusiv respectarea căilor legale. În domeniu, convenția face trimitere, în principal, la legislația națională și enunță obligația de a respecta dispozițiile normative și procedurale ale acesteia, însă impune, de asemenea, conformitatea oricărei privări de libertate cu scopul art. 5: protejarea persoanei împotriva caracterului arbitrar. Art. 5 § 1 enumeră cazurile în care convenția permite privarea unei persoane de libertate. Această listă are un caracter exhaustiv și numai o interpretare strictă se potrivește cu scopul acestei dispoziții: să se asigure că nimeni nu este privat în mod arbitrar de libertate (*Vasileva împotriva Danemarcei*, nr. 52792/99, 25 septembrie 2003, pct. 32-33).

233. În speță, reclamantii contestă legalitatea privării lor de libertate, subliniind că nu au făcut obiectul vreunei decizii de reținere sau de arestare. Guvernul susține că persoanelor în cauză li s-a solicitat să depună mărturie în calitate de martori oculari într-o cauză penală. Având în vedere circumstanțele cauzei, Curtea consideră că situația în litigiu nu intră în domeniul de aplicare a art. 5 § 1 c) din convenție, la care fac trimitere termenii utilizați de reclamantii, ci în domeniul de aplicare a art. 5 § 1 b), care se referă la cazurile de deținere legală „în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege”.

234. Curtea apreciază că nu este necesar să se verifice dacă a existat privare de libertate în speță pentru a stabili dacă art. 5 din convenție este aplicabil, deoarece privarea de libertate invocată este, în orice caz, justificată din perspectiva art. 5 § 1 b) pentru motivele expuse anterior.

235. În continuare, Curtea observă că reclamantii au fost conduși la inspectoratul de poliție unde au depus mărturie în calitate de martori cu privire la împrejurările agresiunii primului reclamant (supra, pct. 30). Această situație are un temei legal în dreptul român, întrucât art. 83 C. proc. pen. îi obligă pe martori să se înfățișeze și să depună mărturie cu privire la faptele de care au cunoștință.

236. În temeiul art. 5 § 1 b) *in fine*, o persoană poate fi arestată sau reținută „în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege”. Curtea reamintește că, pentru ca o deținere să fie justificată din perspectiva art. 5 § 1 b), obligația în cauză trebuie să fie specifică și concretă, iar arestarea și detenția trebuie să aibă drept scop garantarea executării acesteia, fără a avea un caracter punitiv (*Iliya Stefanov împotriva Bulgariei*, nr. 65755/01, pct. 72, 22 mai 2008). În plus, de îndată ce este îndeplinită această obligație, temeiul detenției încetează să existe. În cele din urmă, trebuie să se stabilească un echilibru între necesitatea în cadrul unei societăți democratice de a garanta executarea imediată a obligației în cauză și importanța dreptului la libertate. În această privință, Curtea va ține seama de natura obligației, inclusiv de obiectul și de scopul subiacente ale acesteia, de persoana deținută, de circumstanțele specifice care au condus la deținerea sa și de durata acesteia (*Engel și alții împotriva Țărilor de Jos*, 8 iunie 1976, pct. 69, seria A nr. 22; *Vasileva* citată anterior, pct. 37-38; *Epple împotriva Germaniei*, nr. 77909/01, pct. 37, 24 martie 2005).

237. Curtea observă că, înainte de sosirea lor la inspectoratul de poliție la ora 19.30, reclamantii știau că fuseseră citați pentru a se înfățișa aici în calitate de martori (supra, pct. 30). Aceștia au făcut o primă depoziție în fața unui ofițer de poliție în jurul orei 21.00. După sosirea procurorului militar, la miezul nopții, aceștia au fost interogați pe rând până la ora 5.00. Al treilea reclamant a fost interogat de la miezul nopții până la ora 2.00, însă nu i s-a permis să părăsească inspectoratul înainte de audierea tuturor martorilor prezenți. Reclamanta a fost interogată de la ora 4.00 la ora 5.00. Deși este adevărat că persoanele în cauză s-au prezentat de bunăvoie la inspectoratul de poliție, acestea au solicitat permisiunea de a merge acasă după prima depoziție făcută în fața ofițerului de poliție. Guvernul susține că reclamantii au fost reținuți în interesul unei bune administrări a justiției, deoarece o confruntare a martorilor s-ar fi putut dovedi necesară în orice moment, ținând seama de circumstanțele

cauzei. În ceea ce o privește, Curtea apreciază că reținerea criticată se interpretează ca o consecință logică a dreptului autorităților de a se asigura de prezența martorilor în cadrul unei anchete penale (*Iliya Stefanov*, citată anterior, pct. 73).

238. Pe de altă parte, Curtea observă că nu existau împotriva reclamanților suspiciuni plauzibile care ar fi putut să trimită la faptul că declarațiile lor se înscriau în cadrul unei anchete preliminare îndreptate împotriva lor. Măsurile luate de autorități nu se situau într-un context punitiv, ci intrau în domeniul de aplicare a art. 5 § 1 b) din convenție.

239. În aceste condiții, Curtea apreciază că faptul că autoritățile i-au ținut pe martori la dispoziția lor o anumită perioadă de timp pentru a le consemna declarațiile nu este în sine incompatibil cu articolul citat anterior. În speță, al treilea reclamant a fost reținut de la ora 19.30 până la miezul nopții, oră la care acesta a putut depune mărturie, după ce procurorul militar a revenit la inspectorat, la încheierea anchetei la fața locului. În continuare, acesta a fost constrâns să rămână la inspectorat de la ora 2.00 până la ora 5.00 pentru motivul, conform susținerilor Guvernului, că o confruntare cu ceilalți martori s-ar fi putut dovedi necesară. Persoana în cauză a fost reținută pe parcursul unei durate totale de 7 ore și jumătate. Reclamanta, însoțită de fiica sa, a fost reținută de la ora 19.30 până la ora 4.00, oră la care a fost interogată de procuror. Aceasta a stat în total 8 ore și jumătate la sediul poliției. Ținând seama de jurisprudența în materie [*B împotriva Franței*, nr. 10179/82, decizia Comisiei din 13 mai 1987, Decizii și rapoarte (DR) 52, p. 111; *Iliya Stefanov*, citată anterior] și de absența unor perioade de inactivitate în mod vădit nejustificată în speță (a se vedea, *a contrario*, *Vasileva*, citată anterior, pct. 41), Curtea consideră că echilibrul între necesitatea de a garanta executarea obligației impuse reclamanților și dreptul acestora la libertate a fost menținut. Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

240. În ceea ce privește capătul de cerere al reclamanților, întemeiat pe art. 5 § 2 din convenție, Curtea subliniază mai întâi că aceștia nu erau suspectați că ar fi săvârșit o infracțiune, motiv pentru care nu era necesar să fie informați cu privire la vreo acuzație adusă împotriva lor. În plus, reiese din circumstanțele cauzei (supra, pct. 30) că reclamanții știau că erau reținuți la inspectoratul de poliție pentru a depune mărturie într-o cauză penală. Rezultă că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

241. Curtea observă că, din perspectiva „aspectului procedural” al art. 5 din convenție, reclamanții se plâng de lipsa unei anchete cu privire la privarea lor de libertate. În măsura în care acest capăt de cerere se poate interpreta ca denunțând absența unui recurs garantat de art. 5 § 4 din convenție, Curtea reamintește că această dispoziție a convenției nu este încălcată atunci când privarea de libertate ia sfârșit într-un termen mai scurt decât cel care ar fi fost necesar pentru derularea procedurii prevăzute în această dispoziție [a se vedea *X împotriva Suediei*, nr. 7376/76, decizia Comisie din 7 octombrie 1976, Decizii și rapoarte (DR) 7; și *Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, 30 august 1990, pct. 44, seria A nr. 182]. Reiese că acest capăt de cerere este în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție. În orice caz, chiar dacă „aspectul procedural” invocat de reclamanți ar putea avea o altă semnificație, similară celei aplicabile art. 2 și 3 din convenție, Curtea observă că reclamanții nu aveau pretenții întemeiate care să merite o examinare din partea autorităților (supra, pct. 237-239).

242. În ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe absența despăgubirii pentru privarea ilegală de libertate ale cărei victime afirmă că sunt reclamanții, Curtea reamintește că nu a identificat niciun indiciu privind încălcarea art. 5 § 1 b). În aceste condiții, capătul de cerere întemeiat pe art. 5 § 5 este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile convenției în sensul art. 35 § 3 din convenție și trebuie respins în temeiul art. 35 § 4.

243. Pe de altă parte, ținând seama de concluziile la care a ajuns anterior din perspectiva art. 5 din convenție, Curtea consideră că acest capăt de cerere invocat din perspectiva art. 13 este, de asemenea, în mod vădit nefondat și trebuie respins în temeiul art. 35 § 3 și 4 din convenție.

VIII. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

244. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu material

245. În cererea de reparație echitabilă pe care a adresat-o Curții la 16 septembrie 2005, primul reclamant a solicitat 300 000 000 ROL, sumă corespunzătoare pentru costul regimului alimentar specific pe care a trebuit să îl urmeze, pentru cheltuielile privind examinările și tratamentele medicale, precum și pentru cheltuielile privind transportul, însă nu a prezentat documente justificative în sprijinul cererii sale, în afară de declarațiile părinților săi. De altfel, acesta a reclamat o sumă corespunzătoare diferenței dintre indemnizația acordată persoanelor cu handicap și venitul mediu național. În opinia sa, această diferență se ridică la 5 608 680 RON pe lună sau la o valoare globală de 3 297 903 840 ROL – și anume 94 776 EUR la momentul respectiv –, corespunzătoare cumulului sumelor datorate până la 68 de ani, vârsta speranței de viață a unui bărbat trăind în mediu urban la momentul respectiv.

246. Guvernul consideră că reclamantul nu a dovedit existența prejudiciului corespunzător sumei de 300 000 000 ROL pe care a reclamat-o, în măsura în care ar fi putut prezenta facturile și chitanțele aferente cheltuielilor pe care pretinde că le-a efectuat. În plus, Guvernul subliniază că persoana în cauză nu a demonstrat necesitatea unui regim alimentar specific. În ceea ce privește suma reclamată cu titlu de foloase nerealizate, Guvernul subliniază că reclamantul nu a demonstrat că exercita o activitate remunerată la momentul evenimentelor. În orice caz, sumele citate de persoana în cauză ar face obiectul unei pure speculații, iar calculul la care acesta a recurs s-ar întemeia, în mod evident, pe venitul mediu național, însă înainte de impozitare.

247. Reiese din jurisprudența Curții că trebuie să existe o legătură de cauzalitate evidentă între prejudiciul pretins și încălcarea constatată a convenției. În speță, Curtea a hotărât că răspunderea statului era angajată din punct de vedere material și procedural al art. 2 din convenție (supra, pct. 150 și 176). În consecință, aceasta a concluzionat că cerința unei legături de cauzalitate evidentă este îndeplinită.

În ceea ce privește cererea de rambursare a costului regimului alimentar specific pe care persoana în cauză pretinde că l-a urmat, a cheltuielilor privind examinările și tratamentele medicale, precum și a cheltuielilor privind transportul, Curtea subliniază că prejudiciul pretins nu este susținut prin documente justificative. Prin urmare, nu este necesar să se acorde o despăgubire cu acest titlu.

În ceea ce privește cererea formulată de persoana în cauză cu titlu de foloase nerealizate, Curtea reamintește că acordarea unei despăgubiri nu este exclusă [a se vedea, printre altele, *Çakıcı împotriva Turciei* (MC), citată anterior, pct. 127, și *Mansuroğlu*, citată anterior, pct. 126]. Ținând seama de incertitudinile care caracterizează situația reclamantului, de incapacitatea sa de a munci, totală și permanentă, Curtea consideră că este necesar să i se acorde o despăgubire pentru viitoarele foloase nerealizate (*Karagiannopoulos*, citată anterior,

pct. 83, *Mikheiev împotriva Rusiei*, nr. 77617/01, pct. 162, 26 ianuarie 2006). Pronunțându-se în echitate, Curtea îi acordă 90 000 EUR cu acest titlu, la care se adaugă orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit.

B. Prejudiciu moral

248. Primul reclamant pretinde că a suferit un prejudiciu moral rezultat din gravele sechele fizice, din frustrare, din angoasa și sentimentul neputinței cauzate de focul de armă care l-a atins și de deficiențele anchetei în această privință. Acesta își estimează prejudiciul la 200 000 EUR și solicită Curții să ia în considerare și caracterul sistemic al discriminării rasiale a romilor din România.

Cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant solicită fiecare 50 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral care le-ar fi fost cauzat de stresul și angoasa provocate de detenția lor la sediul poliției și de lipsa unei anchete în această privință.

249. Guvernul consideră că sumele solicitate de reclamanți sunt exorbitante și face trimitere la jurisprudența Curții în materie. Acesta adaugă faptul că nu a fost stabilită legătura de cauzalitate dintre încălcările și prejudiciile morale invocate. În cele din urmă, acesta consideră că respectivul caz al primului reclamant nu arată existența unei probleme de ordin sistemic, întrucât Curtea nu constatare încălcarea art. 14 din convenție decât într-o singură cauză, la 28 octombrie 2005, dată la care Guvernul i-a adresat observațiile sale. În subsidiar, acesta susține că nu există nicio legătură de cauzalitate între identificarea unei probleme sistemice și sumele acordate reclamanților în temeiul art. 41 din convenție.

250. Curtea apreciază că, în afară de sechelele fizice care au decurs din tratamentele aplicate primului reclamant, acesta a încercat cu siguranță sentimente intense de umilire, de angoasă, de frustrare și de nesiguranță care au fost agravate de pasivitatea de care au dat dovadă autoritățile în fața doleanțelor sale. La aceasta se adaugă indiferența evidentă manifestată de autorități în privința plângerilor reclamantului și a stării sale psihologice, pe care nu au știut să o protejeze în mod corespunzător. În aceste condiții, pronunțându-se în echitate și ținând seama de faptul că a ajuns în speță la numeroase constatări de încălcare a art. 2 și 13 din convenție, Curtea acordă primului reclamant 40 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

251. Curtea consideră că cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant au încercat și ei cu siguranță sentimente de umilire și de angoasă din cauza condițiilor în care au fost reținuți la sediul poliției. Pronunțându-se în echitate, aceasta acordă fiecărui reclamant 10 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

C. Cheltuieli de judecată

252. În observațiile pe care le-au adresat Curții la 16 septembrie 2005, reclamanții au solicitat în total 7 820 EUR (și anume 7 470 EUR pentru onorariul avocatului, sumă care trebuie plătită direct acestuia din urmă, și 350 EUR pentru cheltuielile de secretariat) cu titlu de cheltuieli de judecată efectuate pentru cerințele procedurii urmate în fața Curții. Prin comunicarea din 6 martie 2006 adresată acesteia, aceștia au solicitat o sumă suplimentară de 1 440 EUR pentru a acoperi onorariul aferent serviciilor prestate de avocatul lor cu privire la observațiile complementare solicitate de Curte.

253. La rândul său, Guvernul apreciază că cererea privind onorariul avocatului este excesivă și subliniază că reclamanții nu au prezentat niciun document justificativ pentru cheltuielile de secretariat.

254. Conform jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În speță, ținând seama de criteriile menționate anterior, de centralizatorul detaliat cu numărul de ore lucrate care i-a fost prezentat și de problemele pe care le-a ridicat prezenta cauză, Curtea acordă reclamanților suma de 8 900 EUR pentru onorariul avocatului și suma de 350 EUR pentru cheltuielile de secretariat, care trebuie plătite direct avocatului Mihai. După deducerea sumei de 959 EUR, plătită de Consiliul Europei cu titlu de asistență judiciară (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Cobzaru*, citată anterior, pct. 111; și *Ciupercescu*, citată anterior, pct. 185), suma de plată rămasă este 8 291 EUR.

D. Dobânzi moratorii

255. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea,

1. *Declară*, în unanimitate, cererea admisibilă în privința capetelor de cerere ale primului reclamant, întemeiate pe art. 2 și 3, luate în considerare individual și coroborate cu art. 13 și art. 14, precum și în privința capătului de cerere al celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant, întemeiat pe art. 3, ca urmare a faptului că au stat fără apă sau hrană la inspectoratul de poliție;

2. *Declară*, cu majoritate, cererea inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

3. *Hotărăște*, în unanimitate, că a fost încălcat art. 2 din convenție, din punct de vedere material și procedural, pentru primul reclamant;

4. *Hotărăște*, în unanimitate, că nu este necesar să se recurgă la o analiză suplimentară din perspectiva art. 3 din convenție în privința primului reclamant;

5. *Hotărăște*, în unanimitate, că a fost încălcat art. 13, coroborat cu art. 2 din convenție, pentru primul reclamant;

6. *Hotărăște*, în unanimitate, că nu consideră necesar să se recurgă la o analiză suplimentară din perspectiva art. 13, coroborat cu art. 3 din convenție, în privința primului reclamant;

7. *Hotărăște*, cu patru voturi la trei, că nu a fost încălcat art. 14 din convenție, coroborat cu art. 2 și 3, în cazul primului reclamant;

8. *Hotărăște*, în unanimitate, că a fost încălcat art. 3 din convenție, pentru cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant, ca urmare a faptului că au stat la sediul poliției fără apă sau hrană;

9. *Hotărăște*, cu șase voturi la unu,

a) că statul pârât trebuie să plătească, în termen de trei luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, următoarele sume, care trebuie convertite în moneda națională, la rata de schimb aplicabilă la data plății;

i) 90 000 EUR (nouăzeci de mii de euro) primului reclamant, la care se adaugă orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul material;

ii) 40 000 euro (patruzeci de mii de euro) primului reclamant, la care se adaugă orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;

iii) 10 000 EUR (zece mii de euro) fiecăruia dintre cel de-al doilea și cel de-al treilea reclamant, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit, pentru prejudiciul moral;

iv) 8 291 EUR (opt mii două sute nouăzeci și unu de euro) pentru cheltuielile de judecată, sumă care trebuie plătită direct avocatului Mihai;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

10. *Respinge*, în unanimitate, cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 22 februarie 2011, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Marialena Tsirli
Grefier adjunt

Josep Casadevall
Președinte

În conformitate cu art. 45 § 2 din convenție și cu art. 74 § 2 din regulament, expunerea următoarelor opinii separate este anexată la prezenta hotărâre:

- opinia parțial concordantă, parțial separată a judecătorului Egbert Myjer;
- opinia parțial concordantă, parțial separată a judecătorului Ineta Ziemele;
- opinia parțial separată a judecătorului Ann Power, la care se aliază judecătorul Boštjan M. Zupančič.

J.C.M.
M.T.

Opinia parțial concordantă, parțial separată a judecătorului Egbert Myjer
(Traducere)

Faptele din prezenta cauză sunt grave. Observațiile de mai jos nu intenționează în niciun caz să minimalizeze gravitatea acestora și nici soarta deosebit de regretabilă a primului reclamant.

Deși am votat în favoarea constatării privind încălcarea art. 2 atât din punct de vedere material, cât și procedural, am câteva rezerve cu privire la modul în care hotărârea examinează probele și constată faptele. Nu sunt pe deplin convinși că expunerea reclamanților este cea mai demnă de încredere.

Așadar, ce s-a întâmplat în realitate?

Un element comun expunerilor reclamanților și polițiștilor implicați este că primul reclamant și fratele acestuia îl urmăreau pe S.C., fostul lor cumnat, pe care erau în mod evident supărați (în caz contrar, de ce l-ar fi urmărit și de ce ar fi strigat S.C. după ajutor?) Acest singur element conduce la faptul că nu se prea poate elimina fără dificultate versiunea Guvernului. Prin urmare, trebuie privită cu precauție afirmația reclamanților potrivit căreia primul reclamant nu era înarmat. La urma urmelor, exista un cuțit la locul faptei. Nu doar polițiștii, ci și S.C. au menționat că primul reclamant era înarmat cu un cuțit (pct. 57). S.C. a declarat chiar că primul reclamant rânise un polițist, după care un alt polițist ripostase „cu un foc de armă fără somație”.

Lipsa unor amprente digitale care puteau fi identificate pe cuțit se poate explica prin faptul că poliția era pe cale de a dezarma un protagonist al unei acțiuni care nu era nimic mai mult la început decât o banală încăierare de stradă, chiar și încheiată cu un glonț tras în capul primului reclamant.

În această privință, mă îndoiesc că este rezonabil să se afirme – precum se afirmă la pct. 146 din hotărâre – că Curtea „nu poate decât să constate lipsa de profesionalism de care au dat dovadă poliștii”. De asemenea, raționamentul elaborat la pct. 147 ridică semne de întrebare. Dacă se examinează faptele expuse la pct. 29, unde este indicat că poliștii au fost supuși unui examen medical și că „a fost diagnosticat cu plăgi superficiale în regiunea epigastrică, provocate de un obiect ascuțit”, care sunt adăugate la cele expuse la pct. 61 și 62, în special faptul că, potrivit unei expertize, „era posibil ca aceste răni și rupturi să fi fost cauzate de cuțitul care fusese confiscat și [...] având în vedere localizarea și forma acestora, era posibil ca rănilor să fi fost cauzate în cursul unei agresiuni”, consider că s-a trecut prea ușor peste susținerile Guvernului.

Nu se poate ajunge la nicio concluzie nici din declarația celei de a doua reclamante potrivit căreia aceasta încercase să îl imobilizeze pe poliștii și că nu exista nicio urmă de sânge pe hainele acestuia (pct. 49). Raportul medical menționa „plăgi superficiale”, iar expertiza nu constata nicăieri existența sângelui pe hainele poliștii. De altfel, dacă a doua reclamantă încercase să îl rețină pe poliștii prin spate (fără îndoială, cea mai bună modalitate de a proceda împotriva unui bărbat înarmat), aceasta nu ar fi fost neapărat în contact cu rănilor cauzate poliștii în partea din față a corpului acestuia.

Glonțul a atins reclamantul la tâmpla stângă înainte de a traversa partea de sus a craniului acestuia. Este greu de imaginat cum ar fi putut glonțul să urmeze traiectoria inversă, după cum afirmă reclamantii. În ceea ce privește „rectificarea” *a posteriori* a raportului medico-legal, se menționează în acesta existența unor fragmente osoase în țesutul cerebral, propulsate într-o anumită direcție, în speță de jos în sus (pct. 91). Având în vedere acest element, nu ne putem mulțumi să afirmăm, asemenea reclamantilor, că, potrivit principiilor medicinei legale, orificiul de ieșire a unui glonț este în mod invariabil mai mare decât orificiul de intrare.

Descrisă astfel, această împușcătură ar fi putut fi, de asemenea, un foc de avertisment tras în aer, însă deviat, poate pentru că poliștii își pierduse echilibrul.

În definitiv, hotărârea se bazează în mare măsură pe voința de a crede versiunea reclamantilor mai degrabă decât pe cea a poliției în ceea ce privește faptele anterioare focului de armă. Or, în opinia mea, expunerea reclamantilor nu este mai credibilă decât cea a poliției.

Acestea fiind spuse, sunt de acord cu criticile de ordin general emise la pct. 137 din hotărâre, potrivit cărora autoritățile române nu au făcut „tot ce se putea aștepta de la ele în mod rezonabil pentru a oferi cetățenilor nivelul de protecție necesar, în special în cazurile, precum cel în speță, privind recurgerea la o forță potențial letală, precum și pentru a contracara riscurile reale și imediate pentru viață pe care le pot genera, chiar și în mod excepțional, operațiunile polițienești.” Deși sunt conștient că decizia de a folosi o armă trebuie luată sub impulsul momentului – când nu se dispune decât de o foarte mică fracțiune din timpul pe care îl are un judecător pentru a examina toate elementele și interesele relevante și pentru a ajunge la o decizie echilibrată –, nu sunt convins că, în prezenta cauză, poliștii nu ar fi avut efectiv altă opțiune decât să îndrepte arma împotriva primului reclamant și să tragă imediat un foc de armă fără să încerce să reflecteze la acest lucru.

De asemenea, sunt de acord cu ceea ce se afirmă cu privire la încălcarea procedurală.

Din cauza propriilor îndoieli, expuse mai sus, nu am putut vota în favoarea sumelor acordate reclamantilor pentru prejudiciu moral, pe care le consider prea ridicate având în vedere circumstanțele specifice ale cauzei.

Opinia parțial concordantă, parțial separată a judecătorului Ineta Ziemele
(Traducere)

I.

Am votat ca majoritatea în favoarea constatării încălcării art. 2. Cu toate acestea, doresc să adaug că, în opinia mea, raționamentul camerei nu este complet în ceea ce privește primul aspect privind obligațiile pozitive care decurg din această dispoziție, și anume cele referitoare la cadrul legislativ și normativ care reglementează utilizarea armelor de către poliție. Este interesant că Guvernul însuși invocă art. 6 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și principiile de bază ale Organizației Națiunilor Unite pentru recurgerea la forță și utilizarea armelor de foc de către responsabilii privind aplicarea legilor (pct. 121 din hotărâre) pentru a susține că legislația română este conformă cu aceste norme. Este adevărat că jurisprudența Curții referitoare la art. 2 este mai substanțială decât cea a Comitetului pentru drepturile omului. Prin urmare, principiile de bază ale Organizației Națiunilor Unite (pct. 102 din hotărâre), care se referă la cadrul legislativ și normativ pentru recurgerea la armele de foc, inclusiv în cazurile neprevăzute, în special privind formarea și selecția polițiștilor cărora li se solicită utilizarea acestora, sunt mult mai detaliate. Jurisprudența Curții cu privire la aceste puncte diferite nu este voluminoasă (a se vedea, de exemplu, cauza *Giuliani și Gaggio împotriva Italiei*, nr. 23458/02, 25 august 2009, pendinte în fața Marii Camere). Sunt de acord că, în România, cadrul legislativ și normativ este în mod vădit insuficient și, prin urmare, contrar art. 2. Totuși, argumentul Guvernului întemeiat pe principiile Organizației Națiunilor Unite necesita un răspuns având în vedere că, în speță, raționamentul reținut nu permite să se afirme în mod clar dacă obligațiile întemeiate pe art. 2 sunt la fel de detaliate ca cele întemeiate pe principiile respective în ceea ce privește formarea polițiștilor și utilizarea de către aceștia a armelor de foc.

II.

Nu pot aproba ceea ce afirmă majoritatea cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 5. Există un principiu consacrat al jurisprudenței Curții potrivit căruia, pentru ca o măsură privativă de libertate să poată fi considerată legală, legea pe baza căreia aceasta este executată trebuie, de asemenea, să fie de o anumită calitate. Cerința de calitate a legii este valabilă pentru toate motivele de restrângere a libertății permise de art. 5. În hotărârea *McKay împotriva Regatului Unit* (MC), nr. 543/03, pct. 30, CEDO 2006-X, Curtea a reamintit că „[î]mpreună cu art. 2, 3 și 4, art. 5 din convenție se numără printre principalele dispoziții care garantează drepturile fundamentale [...] Trei principii importante reies în special din jurisprudența Curții: excepțiile, a căror listă este exhaustivă, necesită o interpretare strictă (a se vedea, de exemplu, *Ciulla împotriva Italiei*, 22 februarie 1989, pct. 41, seria A nr. 148) și nu fac obiectul importanței serii de justificări prevăzute de alte dispoziții (în special art. 8-11 din convenție); legalitatea detenției pe care se pune accentul în mod repetat din punct de vedere atât al procedurii, cât și al fondului, și care implică o aderare scrupuloasă la principiile care reglementează statul de drept (*Winterwerp împotriva Țărilor de Jos*, 24 octombrie 1979, pct. 39, seria A nr. 33); și importanța rapidității sau a celerității controalelor jurisdicționale necesare” (a se vedea *McKay*, citată anterior, *ibidem*). Deși recunosc că era necesar pentru poliție și parchet să interogheze martorii imediat după fapte, nu pot accepta ca o lege care permite unor întruniri de acest tip să se desfășoare în circumstanțe degradante să fie considerată ca fiind conformă convenției. Întruniri care au loc după miezul nopții sau la ora 4 sau 5 dimineața nu pot fi considerate ca fiind deosebit de rezonabile. De asemenea, se pare că nicio normă din dreptul român nu permitea martorilor să solicite ca interogatoriul să aibă loc în circumstanțe mai rezonabile. În opinia mea, ar fi logic să se deducă, din constatarea de încălcare a art. 3, făcută de Curte – pe care o aprob – că, pe plan calitativ, condiția de legalitate care decurge din art. 5 nu a fost nici ea îndeplinită.

III.

În cele din urmă, nu sunt de acord cu concluzia majorității, potrivit căreia nu a fost încălcat art. 14, coroborat cu art. 2, în ceea ce privește obligația de anchetare cu privire la eventualele motivații rasiste care ar fi ghidat comportamentul polițiștilor în circumstanțele cauzei. La lectura dosarului, putem vedea că polițistul scrisese în raportul său că fusese „atacat de un rom”. Nu ar trebui să uităm nici rezumatele mediatice posterioare incidentului, care făceau trimitere la noi fricțiuni între poliție și romi. Există alte elemente care, potrivit reclamanților, demonstrează caracterul rasist al faptelor (pct. 37 din hotărâre). Am avut deja ocazia să subliniez (a se vedea expunerea opiniei mele separate anexate la hotărârea *Carabulea împotriva României*, nr. 45661/99, 13 iulie 2010) că, având în vedere concluziile la care a ajuns Curtea în hotărârea *Natchova și alții împotriva Bulgariei* (MC), nr. 43577/98 și 43579/98, pct. 157, CEDO 2005-VII, există o obligație distinctă de anchetare cu privire la motivațiile rasiste care ar putea explica un anumit comportament individual al unor polițiști. În opinia mea, existau suficiente elemente factuale în speță pentru a solicita autorităților să clarifice mobilurile care explică desfășurarea evenimentelor. Autoritățile nu aveau obligația de a considera ca fiind stabilit faptul că respectivul comportament al polițiștilor fusese ghidat de motivații rasiste. În această privință, pot accepta concluzia la care a ajuns Curtea la pct. 204 din hotărârea sa. Într-adevăr, este vorba de o obligație care vizează mijloacele. Acest punct care intră sub incidența art. 14, coroborat cu art. 2, este distinct de problemele procedurale care au fost vizate în cursul anchetei, pe care Curtea a considerat-o, în orice caz, ca fiind contrară art. 2.

Opinia parțial separată a judecătorului Ann Power, la care se raliază judecătorul Boštjan M. Zupančič
(Traducere)

Subscriu în această cauză la opinia majorității, exceptând în ceea ce privește concluziile privind capetele de cerere întemeiate pe art. 14 (coroborat cu art. 2) și pe art. 5.

Art. 14

În opinia mea parțial separată din cauza *Carabulea împotriva României* (nr. 45661/99, 13 iulie 2010), am apreciat că, ținând seama de problema, recunoscută pe plan internațional, a tratamentului romilor în România, acest stat avea obligația de a ancheta în mod aprofundat orice agresiune comisă împotriva acestei minorități etnice. Faptul că statul nu a recurs la o asemenea anchetă în speță mă determină să constat încălcarea procedurală a art. 14, coroborat cu art. 2.

Faptul că romii pot fi, mai mult decât alții, victime ale violențelor și relelor tratamente din partea poliției române a fost confirmat de numeroase rapoarte internaționale¹. Pe lângă

1. A se vedea, de exemplu, rapoartele și observațiile comitetului însărcinat cu supravegherea punerii în aplicare a Convenției Organizației Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. A se vedea, în special, concluziile finale referitoare la România ale Comitetului pentru eliminarea discriminării rasiale din 22 septembrie 1995. A se vedea, de asemenea, concluziile finale privind România ale aceluiași comitet din data de 19 august 1999. A se vedea și raportul lui Sir Nigel Rodley, raportor special cu privire la problema torturii, prezentat în temeiul Rezoluției nr. 1999/32 a Comisiei pentru Drepturile Omului a Organizației Națiunilor Unite. Pe de altă parte, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI) a exprimat o preocupare specifică în primul său raport privind România în 1999, în care a estimat că acte de violență erau comise în public împotriva unor membri ai unor grupuri minoritare diferite, în special romi/țigani. ECRI a făcut apel la o consolidare a formării în administrarea justiției, adresându-se în special profesorilor din școlile militare și de poliție. În rapoartele sale ulterioare din 2001 și 2005, ECRI a subliniat persistența unor probleme grave în toată țara, din punct de vedere al atitudinilor și al comportamentului poliției față de membrii comunității rome. Mai

îngrijorarea exprimată la nivel internațional, Curtea a constatat și ea o problemă de discriminare a romilor pe plan național¹. În plus, guvernul pârât însuși a recunoscut că se întâmplase ca agenți ai forțelor de ordine să cauzeze răni unor romi, să participe la acte de violență și de distrugere, motivate de rasism, să profereze injurii rasiste și să nu desfășoare anchete serioase cu privire la aceste incidente².

Ținând seama de considerațiile precedente, o atenție deosebită ar fi trebuit acordată anchetei cu privire la o eventuală motivație rasistă la originea violenței dezastruoase suferite de primul reclamant. Consider că reacția aproape letală a polițistului, după pretinsa sa „agresiune din partea unui țigan”, le impunea autorităților române datoria de a stabili dacă o discriminare întemeiată pe originea etnică a primului reclamant jucase un rol oarecare în desfășurarea faptelor. În cauza *Cobzaru*, faptul că parchetul nu a verificat dacă polițiștii autori ai actelor de violență fuseseră deja implicați în incidente similare sau dacă fuseseră deja acuzați anterior că au dat dovadă de sentimente ostile față de romi, dar și faptul că statul nu a oferit nicio justificare cu privire la această omisiune au reprezentat factori importanți în constatarea de către Curte a încălcării art. 14³. Aș fi preferat să observ că se urmează aceeași abordare în prezenta cauză.

Art. 5

Cu privire la capetele de cerere întemeiate pe art. 5 § 1 și 4, estimez că acestea sunt admisibile și că au existat încălcări ale acestor dispoziții. Curtea a reamintit recent, în cauza *Medvedyev împotriva Franței*, că art. 5 din convenție se numără printre principalele dispoziții care garantează drepturile fundamentale ce protejează securitatea fizică a persoanelor. Trei mari principii reies din jurisprudența Curții cu privire la acest articol: i) excepțiile, a căror listă este exhaustivă, necesită o interpretare strictă; ii) legalitatea detenției pe care se pune accentul în mod repetat din punct de vedere atât al procedurii, cât și al fondului, și care implică o aderare scrupuloasă la preeminența dreptului; în cele din urmă, iii) importanța rapidității sau a celerității controalelor jurisdicționale necesare în temeiul art. 5 § 4⁴.

Jurisprudența demonstrează că, pentru a stabili dacă o persoană a fost privată de libertate, trebuie să se examineze „realitatea regimului la care a fost supusă, din punct de vedere al dreptului și al faptelor”⁵. Durata detenției nu este determinantă⁶, iar scopul care se află la baza art. 5 este „să se asigure că nimeni [nu] este lipsit [de libertatea sa] în mod arbitrar”⁷.

Presupunând că detenția celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant intră sub incidența art. 5 § 1 lit. b)⁸, acest lucru nu o scutește de respectarea necesară a căilor legale.

specific, ECRI a deplâns faptul că aveau loc în continuare cazuri de violență din partea polițiștilor față de membri ai acestei comunități, cauzând răni grave, uneori mortale, și a pledat în favoarea punerii în aplicare a unui sistem independent destinat anchetării cu privire la abuzurile de putere ale poliției.

1. *Cobzaru împotriva României*, nr. 48254/99, pct. 97, 26 iulie 2007.

2. A se vedea, printre altele, *Stoica împotriva României*, nr. 42722/02, pct. 80, 81 și 132, 4 martie 2008; *Gergely împotriva României*, nr. 57885/00, pct. 16 și 25, CEDO 2007-V; *Cobzaru*, citată anterior, pct. 101; și *Moldovan și alții împotriva României* (nr. 2), nr. 41138/98 și 64320/01, pct. 140, CEDO 2005-VII.

3. *Cobzaru*, citată anterior, pct. 98.

4. *Medvedyev și alții împotriva Franței* (GC), nr. 3394/03, pct. 117, CEDO 2010-...

5. *Pekov împotriva Bulgariei*, nr. 50358/99, pct. 73, 30 martie 2006.

6. *X și Y împotriva Suediei*, nr. 7376/76, decizia Comisiei din 7 octombrie 1976, Decizii și rapoarte (DR) 7, p. 123 (cauza se referea la o detenție de o oră, înainte de o expulzare).

7. *Engel și alții împotriva Țărilor de Jos*, 8 iunie 1976, pct. 58, seria A nr. 22.

8. Nu sunt convinsă că este cazul. Pe planul faptelor, cauza se distinge integral de cauza *Stefanov împotriva Bulgariei*, pe care se sprijină majoritatea. În plus, Curtea a confirmat că termenii „[în vederea] garantării executării unei obligații prevăzute de lege” se referă doar la cazurile în care legea permite deținerea unei persoane pentru a o obliga să execute o obligație specifică și concretă pe care a neglijat-o până în prezent. O

Atunci când încalcă dreptul la libertate individuală, statele trebuie să adere în mod riguros la preeminența dreptului. Ceea ce s-a întâmplat în prezenta cauză demonstrează că, în cadrul juridic în vigoare în România, trecători inocenți care au fost, din întâmplare, martori ai anumitor fapte pot fi luați de poliție, conduși la post, supuși unui interogatoriu agresiv, li se poate interzice să plece de bunăvoie și pot fi deținuți la nesfârșit fără nicio garanție sau fără vreo garanție adecvată sau suficientă în schimb, care ar permite să se frâneze exercițiul arbitrar de către poliție a puterii acesteia de restrângere a libertății personale a unei persoane. Poliția are obligația de anchetare a infracțiunilor, însă nu în detrimentul dreptului la libertatea personală, astfel cum este protejat de art. 5, care solicită ca dispoziții clare și previzibile privind reglementarea privării de libertate să fie prevăzute de lege.

Atunci când este vorba de privare de libertate, este deosebit de important să se respecte principiul general al securității juridice. Este esențial să fie clar definite condițiile privării de libertate în temeiul dreptului național sau al dreptului internațional. Legea însăși trebuie să fie previzibilă în aplicarea sa, astfel încât să îndeplinească criteriul „legalității”, astfel cum este stabilit de convenție. Acest criteriu solicită ca orice lege să fie suficient de precisă pentru a evita orice pericol privind caracterul arbitrar¹. În hotărârea *Medvedyev*, Curtea a reamintit că, în materie de „legalitate” a unei detenții, inclusiv respectarea „căilor legale”, convenția face trimitere în principal la legislația națională, dar și, după caz, la alte norme juridice aplicabile persoanelor în cauză. În toate cazurile, aceasta consacră obligația de respectare a normelor materiale și procedurale pe care le conține. În plus, aceasta necesită conformitatea oricărei privări de libertate cu scopul art. 5: protejarea persoanei împotriva caracterului arbitrar². Astfel, termenul „legal” implică faptul ca legislația națională pe care se sprijină detenția să fie ea însăși „accesibilă” și precisă³.

Majoritatea se mulțumește să invoce art. 83 C. proc. pen. ca temei juridic, în dreptul intern, al privării de libertate suferite de reclamânți. Acest articol prevede că persoana chemată ca martor este obligată să se înfățișeze la locul, ziua și ora arătate în citație și are datoria să declare tot ce știe cu privire la faptele cauzei. În speță, nu a existat de fapt nicio „citație” care să indice o dată, un loc și o oră specifice, astfel încât, chiar și dintr-un punct de vedere pur formal, detenția reclamantilor nu era compatibilă, din perspectivă procedurală, cu dispozițiile dreptului intern despre care se presupune că reprezintă temeiul juridic al privării de libertate în cauză. În plus, nimic din această dispoziție nu informează persoanele particulare că, în orice moment și fără avertisment, pot fi luate și conduse la postul de poliție unde, ulterior, pot fi deținute la nesfârșit și împotriva voinței lor fără să fie oferită vreo garanție (în special tipul de garanție impus de art. 5 § 4) care să le poată proteja de exercitarea arbitrară a puterii poliției de a le restrânge libertatea individuală. Într-adevăr, nu observ nimic la art. 83 care să le fi oferit celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant nivelul de

interpretare extensivă care permite deținerea în temeiul art. 5 § 1 b) ar genera rezultate incompatibile cu ideea de preeminență a dreptului. Aceasta ar justifica, de exemplu, o internare administrativă cu scopul de a constrânge un cetățean să își îndeplinească, într-o anumită privință, datoria generală de respectare a legii (*Engel și alții*, citată anterior, pct. 69) (n. jud. Ann Power).

1. *Medvedyev*, citată anterior. A se vedea, de asemenea, printre altele, *Amuur împotriva Franței*, 25 iunie 1996, pct. 50, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-III;; *Steel și alții împotriva Regatului Unit*, 23 septembrie 1998, pct. 54, *Culegere* 1998-VII;; *Baranowski împotriva Poloniei*, nr. 28358/95, pct. 50-52, CEDO 2000-III;; și *Ječius împotriva Lituaniei*, nr. 34578/97, pct. 56, CEDO 2000-IX.

2. *Medvedyev*, citată anterior, pct. 79; a se vedea, de asemenea, printre multe altele, *Bozano împotriva Franței*, 18 decembrie 1986, pct. 54, seria A nr. 111; *Amuur*, citată anterior, pct. 50; *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (GC), nr. 48787/99, pct. 461, CEDO 2004-VII; *Assanidzé împotriva Georgiei* (GC), nr. 71503/01, pct. 171, CEDO 2004-II; *McKay împotriva Regatului Unit* (GC), nr. 543/03, pct. 30, CEDO 2006-X, și *Mooren împotriva Germaniei* (GC), nr. 11364/03, pct. 76, CEDO 2009-....

3. *Amuur*, citată anterior, pct. 50; *Goussinski împotriva Rusiei*, nr. 70276/01, pct. 62, CEDO 2004-IV.

precizie, de previzibilitate și de accesibilitate impus de Curte atunci când analizează baza legală a unei privări de libertate.

Având în vedere considerațiile precedente și faptul că doar o interpretare strictă este compatibilă cu scopul art. 5 § 1 din convenție, consider că detenția celui de-al doilea și celui de-al treilea reclamant în speță nu era „legală” în sensul acestei dispoziții, ținând seama de absența bazei legale care să prezinte calitatea necesară pentru respectarea principiului de securitate juridică.